

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ
YENİ MEDYA BÖLÜMÜ

YENİ MEDYA VE DİJİTAL AKTİVİZM

Yüksek Lisans Tezi

FETHİ FEYYAZ ÖZCAN

İSTANBUL – 2012

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ MEDYA ANA BİLİMDALI

YENİ MEDYA VE DİJİTAL AKTİVİZM

Yüksek Lisans Tezi

FETHİ FEYYAZ ÖZCAN

Tez Danışmanı

Yard. Doç. Dr. Murat Akser

İSTANBUL – 2012

ÖZET
YENİ MEDYA VE DİJİTAL AKTİVİZM
FETHİ FEYYAZ ÖZCAN
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ MEDYA BÖLÜMÜ
DANIŞMAN: Yard. Doç. Dr. Murat Akser

Çağımızın en yaygın kullanılan kitle iletişim aracı internettir. 1960 larda Marshall mc Luhanın öngörüsü olan global village kavramı ve 90 lar Pierre Levy nin öngörüsü olan bilgi toplumu ve kollektif zeka kavramı gerçeğe dönüşmüştür. bu öngörülerin günümüze yansması dijital aktivizm olmuştur. dijital aktivistlerin gerçekleştirdiği dijital aktivist hareketler neticesinde dünyanın çehresi değişmiştir. toplumlar bu eylemlerle seslerini duyurmuştur. hatta wikileaks le başlayıp arap baharı ve öfkeliler hareketi olarak devam eden süreçte bir çok devletin yapısının değişmesine neden olmuşlardır. hemen hemen her ülkede dijital aktivistler sahne almıştır.

Anahtar sözcükler: digital aktivizm , dijital aktivistler, arap baharı , wikileaks, yeni medya, yeni medya teknolojileri, kollektif zeka

ABSTRACT
NEW MEDIA AND DIGITAL ACTIVISM
FETHİ FEYYAZ ÖZCAN
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF NEW MEDIA

The net is the most common and widely-used tool in our epoch. Marshall McLuhan's prevision about global village in 1960 and Pierre Levy's prevision of knowledge society and prevision of common intelligence are turned into reality. Today these previsions' reflections are digital activism. The movement of digital activists have changed the world. The voices of societies have been heard by these movements. Wikileaks, Arabian Spring The movement of angers made a change of many governments. The digital activists has shown almost at every country.

KEY WORDS: New media, technologies of new media, Wikileaks, Arabian spring

TEŞEKKÜR NOTU

Bu tezin yazılma sürecini benimle beraber yaşayan, deneyimleyen, gözleyen, bana fikirleri, eleştirileri, yorumları ile destek veren tüm kişileri tek tek anmam olanaksız. Burada katkısı bulunan herkese şükranlarımı sunarım. Tez aşamamın her anında desteğini benden esirgemeyen, bu sürecin benim için ne kadar zor olduğunu düşünerek önermelerimi her zaman açık fikirlilikle ve samimiyetle dinleyen, eleştiren tez danışmanım Yard. Doç. Dr Murat Akser'e teşekkür ederim. Çalışmamı takip ederek bana eleştirileri, yorumları ile katkıda bulunan, kaynak öneren hocalarım İsmail Hakkı Polat ve Erkan Saka 'ya kendimi açıkça ifade olanağı bulmamı sağladıkları ve bu tezin ortaya çıkabilmesini benim kadar istedikleri için teşekkür ederim. Tez çalışması boyunca Kadir Has Üniversitesi'nin bir parçasıydım. İletişim Fakültesi'ndeki tüm hocalarımla ve arkadaşlarımla bu tezde emeği var. Ve elbette bugüne gelmemdeki en büyük pay anne ve babamın. Yazdığım her satırda benden çok emekleri var. Bu nedenle de tezin asıl sahibi onlar. Çalışmamı onlara armağan ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ

Web 1.0 – Web 2.0 Kullanıcı Açısından Farkları19

1.YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ.....1

1.1 Marshall Mc Luhan ve Yeni Medya (Global Köy).....3

1.2 Pierre Levy ve Yeni Medya (Bilgi Paylaşımı Ve Kolektif Zeka).....5

1.3 Henry Jenkins Ve Yeni Medya (Conversation Culture).....6

1.4 Mc Luhan, Pierre Levy Henry Jenkins Ve Dijital Aktivizm.....8

1.5 Yeni Medya.....10

1.1.1 Facebook.....12

1.1.2 Twitter.....14

2. WEB 2.023

2.1 Youtube.....24

2.2 Wikipedia.....24

2.3 Second Life25

2.4 Blogger.....25

2.5 Facebook25

2.6 Twitter25

3.SOSYAL MEDYA.....26

4. DİJİTAL AKTİVİSTLER 27

4.1 Dijital Aktivizm.....	27
5.MISIR'DA SOSYAL HAREKETLER.....	35
5.1 Mısırdaki Politik ve Sosyal Yapı.....	35
5.1.1 Mısır'daki Siyasi Gelişmeler	38
5.1.2 Mısır'ın Sosyal Yapısı	38
5.1.3 Mısır Sokaklarında Değişen Eylem Biçimleri	40
5.2 Kifaye Hareketi	44
5.2.1. Liberal Bir Direniş	47
5.2.2 Popüler Bir Kitle Hareketi	48
5.2.3 Kifaye Hareketinde Sosyal Eylem	49
5.3 6 Nisan.....	52
6.DİJİTAL AKTİVİST HAREKETLER.....	54
7.DİĞER DİJİTAL EYLEMLER	55
7.1 Türkiye İnternete Dokunma	57
7.2 Yunanistan – İtalya – Portekiz – İspanya	58
SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA.....	62

YENİ MEDYA VE DİJİTAL AKTİVİZM

1.YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ

Dünya, 1970'lerde başlayan, son yirmi yıl içerisinde de hızlanarak devam eden yapısal bir dönüşüm süreci içerisinde. Bu süreç, enformasyon ve iletişim teknolojilerine bağlı yeni bir teknoloji paradigmasının ortaya çıkardığı çok yönlü bir süreçtir. 21. yüzyıldaki karşılığı bütün dünyayı fiber optik kablolarla ve uydularla saran ağlar dır. Yeni toplumsal yapıların ortaya çıkışını sadece ağ (network) yapılarına dayandırmak doğru değildir. Ancak, sayısal iletişim ağlarına dayanan tüm etkinlik alanlarının yayılımının bu teknolojiye gereksinimi vardır, yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri ile enformasyonu hızla yayan ve iletişimin hızla gerçekleşmesini sağlayan ağ yapılarıdır.¹ Bu nedendir ki, “ ağ toplumu ” kavramı bu yeni teknoloji paradigması ile toplumsal organizasyonların etkileşiminin bir sonucunu ifade eder. “Enformasyon toplumu” ve “bilgi toplumu” kavramları yeni ortaya çıkan bu toplumsal yapıyı tam olarak karşılamaz. Bilgi ve enformasyon, bu yeni yapının temel taşları olmakla birlikte, toplumsal yapının var olan organizasyonları ve kurumlarına yeni hareket alanları ve kabiliyetler sağlayan, sayısal ağ teknolojileridir.

Ağ toplumunun merkezinde yer alan en temel özellik, içerisinde medyanın da yer aldığı iletişim alanındaki dönüşümdür. Bu dönüşümün birincil tanımlaması, ağ iletişiminin “birçok noktadan birçok noktaya” doğru bir iletişim sürecini ifade etmesidir.

¹ <http://notoku.com/yeni-iletisim-teknolojileri-yeni-medya-ve-degisim/>

Bu hem bireyler arası iletişimin “noktadan noktaya” hem de kitle iletişiminin “noktadan kitleye” olan süreçlerinin birleşimidir. Bu birleşmenin ortaya çıkardığı temel özellikler şunlardır:

- İleti, uzmanlaşmış bireyler tarafından oluşturup düzenlendiği gibi, her bir birey tarafından da oluşturulabilir, düzenlenebilir ve dağıtılabilir.
- İleti, bir kişiden bir kişiye, bir kişiden belirlenmiş ya da belirlenmemiş bir kitleye, bir gruptan ya da kuruluştan bir kitleye ve hatta tek tek bireylere gönderilebilir.
- İletiyi alan kişi, yani alıcı, aldığı iletiye anında geri bildirim gönderebilir.
- İleti, çok hızlı bir şekilde birden çok kanal aracılığıyla eş zamanlı ve eş zamansız dağıtılabilir.
- Alıcı, kendi kontrolüyle, ağa bağlanabilir bir araç yardımıyla iletileri seçebilir ya da engelleyebilir.
- Alıcı, araçlara sahip olmak koşuluyla, istediği anda ve ortamda istediği iletiyi alabilir ya da arayabilir ve bunu hareket halindeyken de yapabilir.²

² Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya/journal of yaşar university(2010)20/5/3348-3382

1.1 MARSHALL MC LUHAN VE YENİ MEDYA (GLOBAL KÖY VE DİJİTAL ÇAĞ)

21. yüzyıl iletişim kuramları arasında elbette ki en çok konuşulan McLuhan teorisi, Global Köy (The Global Village) kavramıdır. 1960'lı yıllarda McLuhan tarafından oluşturulan bu kavram, kitle iletişim araçlarının kullanımının toplum tarafından hızla yayılacağını ve dünyayı küresel bir köye dönüştüreceğini açıklamak için üretilmişti. Geleneksel medyadan yeni medya ya geçiş sürecinde aslında McLuhan, pozitif anlamda bir küreselleşmeden bahsetmekteydi. Araç Mesajdır kitabında, yeni karşılıklı dayanışmanın dünyayı global köy imajı ile yeniden yarattığını savunan McLuhan'a göre telgrafın icadıyla insanlar elektronik çağa adım atmışlar ve teknoloji sayesinde iletişimle insanların yeniden dokunma ve duyma duyuları ön plana çıkmıştı. Matbaanın bulunmasıyla beraber kitap taşınabilir bir hale gelmiş, herkes kitap sahibi olabilmeye başlamış, tek başına okuma kültürü gelişmişti. Geleneksel toplum yapısında, elyazması kitapların toplu halde okunması bireyleri bir arada tutuyor iken kitapların taşınabilir ve çoğaltılabilir olması bireyselliği ön plana çıkarmıştır. İnsanlar birbirlerinden kopmuş ve birbirleri arasındaki iletişim zayıflamıştır. Oysa elektronik çağ ve yeni medya ile bunun tam tersi gerçekleşmektedir. McLuhan'ın bir diğer kitabı 80'lerde yayınladığı özgür teknolojilerde, gün gelecek insanlar bir hat üzerinden yada ağ üzerinden dünya ile iletişim halinde olacak tezini ortaya atmıştır. McLuhan'a göre elektronik medya ile birlikte sözel gelenek yeniden oluşmaktadır. Özellikle interneti çağında ve sosyal ağların gelişimi ile birlikte herhangi bir şey aynı anda birçok yerde

birden olabilmektedir. Bir konu hakkında sosyal paylaşım sitelerinde yazılan herhangi bir cümlenin bütün dünyayı retweet ederek dolaşması örneğinde olduğu gibi. İnsanların aynı marka kıyafetleri giydiği, aynı marka içecekleri tükettiği çağımızda, McLuhan tarafından geliştirilen Global Köy kavramı internet ve web akışı ile yeniden ruh bulmaktadır. Dünya, insanların her şeyi aynı anda öğrendiği, büyük bir köy haline gelmektedir. Forward edilen e-mailler ve web sitesi linkleri, interaktif bloglar 20. yüzyıl geleneksel kitle iletişim araçları kaynaklarının yerine geçmiştir.³ Kısacası Mc luhan 60 larda ve 80 lerde ortaya attığı tezler bir çok düşünür tarafından Kabul görmüştür. Hatta bu tezi savunup yeni önerilerde bulunmuşlardır. Mc luhan dünyanın bir ağ ile global olacağını bu ağ ile insanların herşeyi yapabileceğini uzakların yakın olacağını yani global köy olacağını savunmuştur.⁴

1.2 PIERRE LEVY VE YENİ MEDYA (BİLGİ PAYLAŞIMI VE KOLLEKTİF ZEKA)

Pier levy medyanın peygamberi olarak adlandırdığı Mc luhanın öngürüsü üzerinden yoluna devam etmiştir. 90 larda yayınladığı Bilgi paylaşımı ve kollektif adlı kitabında artık bilgi paylaşımı internet sayesinde çok yaygın hale gelecek, bilgi toplumları inşa edilecek, herkesin evinde internet olacak ve herkes internet kullanacak öngörüsünde bulunmuştur. ilaveten internet sayesinde bilginin kolay paylaşılır olması ile bilgi toplulukları oluşacaktır, bu bilgi toplulukları ortak bir zeka ile hareket edecek demiştir.

³ [http://en.wikipedia.org/wiki/Global_village_\(term\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Global_village_(term))

⁴ Marshall Mc Luhan:Global village/1962

Kısacası vurgulamak istediği şey gün gelecek internet herkesin evine girecek bu kanal sayesinde insanlar kollektif zeka ya dönüşecek ve bu kollektif zekalar hükümetlere karşı koyacak belki hükümetleri yıkacak belkide yeniden inşa edecekler. Bu kollektif zeka üyelerinin önüne kimseler geçemeyecek öngörüsünde bulunmuştur. Peki bu kollektif zeka ne demektir; biraz inceleyelim. Bilgi topluluklarında ortaya çıkan doğruyu yada yanlışını benimseyen topluluklardır. Yani ben x doğrusuna inanıyorum benle birlikte yüzlerce kişi belkide binlerce kişi bu x doğrusuna inanıyor ve biz bu x e inananlar olarak ortak bir paydada buluşuyoruz. İşte bu noktada tek bir beyin gibi hareket ediyoruz. Kollektif zekada bu oluyor. ” Levy bilgi topluluklarında bilginin çok hızlı yayıldığına grup üyelerinin çok hızlı etkileştiğine ve hızlı bir şekilde örgütlenebildiğine inanıyor. İleride yeni tarz bir siyasi güç olacağına söylüyor.⁵ Bilgi topluluklarında inandıklarının peşinde ortak bir paydada birleşen ve topluca hareket eden gruplardır. Nitekim McLuhan’ın izinde yürüyen Pier Levy de bu tezinde haksız çıkmamıştır.

⁵ Pierre Levy, Collective Intelligence: Mankind’s Emerging World in Cyberspace, Perseus Books 1997

1.3 HENRY JENKİNS VE YENİ MEDYA (CONVERSATION CULTURE)

21 yy. yayınlanan kitapta günümüzün medyası aydınlanmaktadır. Henry kitabında localdan nasıl globale dönüştüğünden örneklerle bahsetmektedir. Henry'e göre digital devrimin patronu McLuhan'dır. O da Levy gibi McLuhanın öngörüsünü benimseyenlerdendir. Jenkins kitabında yayılım kültüründen bahsetmektedir. Örnek olarak Bangladeş'teki bir toplantıda Usame Bin Laden resmi ile susam sokağı karakterinin aynı karede yer aldıkları pankart çok kısa sürede dünya fenomeni olmuş hatta Times gazetesinde de yayınlanmıştır. Nasıl olurda bu kadar hızlı yayılabilir sorusunun cevabını internete bağlıyor ve daha eskilere gidip McLuhanın tezini doğruluyor. Dünyanın aslında global bir köy olduğunu en uzak mesafesinde bir tık kadar uzakta olduğunu söylüyor. Kitabında başka bir örnekte ise bir yarışma programı olan Survivor yayınına değiniyor. İnsanlar akşamki oylama için sosyal platformlarda görüşlerini ortaya koyuyorlar bir gündem yaratıyorlar ya da canlı yayın sonrası karakterin davranışlarından rahatsız olup karşı görüşlerde bulunuyor. O an sosyal platformlara bir bakıyorsunuz gündem Survivor olmuş. İşte yayılım kültürü budur diyor. Dünyanın 4 bir yanındaki kişiler Survivor için yorum yazıyor. Yani kimin nereden yazdığının bir önemi yok o akşam yorum yazmak isteyen yazıyor. Ya da bir tık yaparak o bilgiyi yayıyor. Tıpkı şu andaki Facebook ya da Twitter'da paylaşmak istediğimizi takipçi ya da arkadaşlarımızla paylaşmak gibi. Henry Jenkins kitabında 21 yüzyıl medyasını tanımlamıştır.

1.4 MC LUHAN, PIERRE LEVY HENRY JENKİNS VE DİJİTAL AKTİVİZM

Mc luhanın ön görüşü günümüzde gerçeğe dönüşmüştür. Doğal olarak onu izleyen Pier levy de doğru tahminler yürütülerek tezinde haklı çıkmıştır. Bütün bunların sonucundada içinde bulunduğumuz çağı açıklamak Henry Jenkins e düşmüştür. 60'larda Mc luhan'a göre gün gelecek insanlar bir ağ yada kanal üzerinden iletişim gerçekleştirecekler. Bu ağ en uzak mesafeyi bile en yakın hale getirecektir demiştir. İşte bu ağ günümüzde internete tekabül etmektedir.90 lara geldiğimizde Pierre levy ise bu internetin kullanımının yaygın hale geleceğini her eve internet gireceğini ve internet sayesinde bilgi toplulukları oluşacağını söylemiştir. Hatta eklemiştir. Bilgi toplulukları ile kollektif zeka kavramı ortaya çıkacaktır. Bilginin bu kadar kolay paylaşılır olması insanların kısa sürelerde örgütlenmelerine neden olacak hatta bu kişiler ileride bir güç teşkil edebilir devletlerin çehrelerini değiştirebilir demiştir. Tıpkı günümüzde olduğu gibi.Henry ise yayılım kültürünü anlatırken Levy ve Mc luhandan kopmadan günümüzü aydınlatmıştır. Kısa sürede bilginin yayıldığını, globaliğin etkisinin olduğunu ve insanların kısa sürelerde sosyal medya yı kullanarak fikirler beyan ettiklerini dile getirmeye çalışmıştır. İşte bu noktada geçmişten günümüze geldiğimizde; internetle ortaya çıkan, bilgi toplulukları ile yayılan ve dünyayı etkileyen olayların başlangıcı olduğunu görürüz.Aslında günümüzdeki dijital aktivizmi veya dijital aktivistleri anlatan kaynaklar şeklinde sıralayabiliriz. Belki dijital aktivizm bu şekilde doğdu diyemeyiz ama 1960 tan 2000 lere kadar ortaya atılan fikirler yada görüşler şu anki dijital aktivizmi

anlatmaktadır. Wikileaksle alevlenen arap baharı ve öfkeli hareketleri ile birbirini izleyen süreçte dijital aktivistler dünya sahnesinde yerlerini almışlardır. Sosyal medyayı bir kanal olarak kullanıp. Hızlıca inandıkları doğru değerler etrafında kitleler oluşturarak devletlerin çehrelerini ya da kaderlerini değiştirmişlerdir.

Anlaşılacağı gibi, yeni iletişim sisteminin merkezinde “ bireysellik ” yer almaktadır. İletişim kamusal bir alanda oluşmakla beraber, bilişsel süreç kitlesel olmaktan çok bireye yönelik gerçekleşmektedir!. Bireyin kendi ihtiyaçlarına ve seçimlerine göre belirlediği iletişim türü ve ağı, gerçekleşen iletişimin yeni medya teknolojileri üzerinden bireyselleşmesini sağlamıştır. Bu bireyselleşme tabii ki tek taraflı olarak sadece birey merkezli gerçekleşen bir süreç değildir. Hiç kuşkusuz yeni medya sistemleri, insanlarla toplumsal organizasyonlar ve kurumlar arasındaki ilişkilerin belirlediği bir süreç içerisinde kişiye özel bilgiyi ve enformasyonu üretmektedir. Tüm bunlar “bireyselleşen kitle iletişimi” kavramını getirmektedir!. Bu, kişinin kendi kendine yönettiği ve kontrol ettiği bir kitle iletişim sistemidir. Sistem tüketicinin üretici konuma gelmesini sağlarken aynı zamanda, tüketicinin ürettiği içeriği rahatça dağıtabileceği araçları da sağlamaktadır.

Kişiselleşen bu sayısal kitle iletişiminin son dönemlerdeki anahtar kelimelerinden biri de mobil iletişim kavramıdır. Mobil terimi, kablosuz bağlantı sayesinde iletişimin her yerden, herkes tarafından ve herhangi bir aygıtla yapılabildiğini ve her yerden alınabildiğini ifade ediyor. Kablosuz iletişimin bu yeni formları mobil telefon iletişiminden, SMS, WiFi ve WiMax'e (Worldwide Interoperability for Microwave Access) uzanan bir yelpazede yer almaktadır. İletişim teknolojilerinin bugün için bu uç

noktasının kitle iletişimde “mobil TV” olarak ortaya çıkması ağ toplumunun “hipersosyal” yapısına, mobil insan çağına işaret etmektedir.⁶

Resim1.1 mobil ağ

1.5 YENİ MEDYA

Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkması ve internet kullanımının yaygın hale gelmesi ile yeni platformlar ortaya çıkmıştır. Klasik diye adlandırdığımız medya geride kalıp yerini yeni medya ya bırakmıştır. Web 2.0 ile yeni medya platformları kullanımı hayatımızın büyük bir bölümünü kaplar olmuştur.

Web 2.0 ile birlikte anıdalık kavramı ortaya çıkmıştır. Yeni iletişim teknolojileri ile birlikte sosyal platformlar doğmuş ve yeni iletişim mecraları ortaya çıkmıştır. Sosyal medya diye adlandırdığımız bu yeni medya platformları günümüzde pek fenomen olan

⁶ Yeni medya teknolojileri/mustafa karamaltepe

hayatımızın vazgeçilmez parçası olarak gördüğümüz iletişim araçlarına dönüşmüştür. Yeni iletişim teknolojileri ve yeni medya kavramları paralel olarak gelişim gösterip ivme kazanmıştır. Bloglarla başlayan süreci facebook ve twitter izlemiştir. Sosyal ağların kullanımının artması farklı özelliklerde birçok sosyal ağın kurulmasını sağlamıştır. Facebook , Flickr ,Twitter, Youtube, Blogger , Myspace örnek birkaç sosyal ağdır. Sosyal ağların kullanıcı sayılarına ve yüklenen bilgi miktarlarına bakıldığında ciddi rakamlara rastlanmaktadır

Teknolojik gelişim sayesinde mobil kavramı doğmuştur. Mobil cihazlar sayesinde sosyal platformlar daha kolay ulaşılabilir olmuştur. İnsanlar kitle iletişiminden uzaklaşıp olaylara fikir beyan edebilir, yorum yapabilir veya tepki gösterebilir olmuştur. Böylece mobil cihazlar sayesinde anımsal kavramı anımsal kavramının kolaylığı sayesinde kişilerin olaylara farkındalığı artmıştır. Bu yüzden twitter ve facebook gibi fenomen platformlar hayatlarımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Araştırmalar son birkaç yılda internet üzerinden sosyal ağlar ile iletişim kurma davranışının insanlar arasındaki popülaritesinin arttığını göstermektedir.⁷ Web 2.0 ın en etkin platformlarına bir kaç örnek aşağıdadır;

⁷ (Levy,2007)

Günümüzde aktif olarak kullanılan ve fenomen olan 2 platform yeni medya için önemli yere sahiptir. Bunlar facebook ve twitter'dır. İnsanlar bu platformlarda istedikleri herşeyleri yapabilmektedirler. Son günlerde bu platformlardan dünya düzenini değiştireci olaylar gerçekleştirildi. Önce bu platformların özelliklerini inceleyip, bu yeni medya platformlarından neler yapıldığına değinelim.

1.5.1 FACEBOOK

Facebook 2004 yılının Şubat ayında Harvard Üniversitesi öğrencisi olan 19 yaşındaki Mark Zuckkerberg tarafından kurulmuş ve 250 milyondan fazla üyeye sahip olan bir sosyal ağ içerikli bir internet sitesidir. Zuckerberg; kullanıcılarının fotoğraflarının da bulunduğu ve kişisel meraklarının yer aldığı bir profil oluşturabilecekleri, özel veya herkese açık mesajlarını paylaşarak değişik arkadaş gruplarına katılabilecekleri, profil verilerinin görüntülenmesini aynı grup veya onaylanmış arkadaşlarla sınırlayabilecekleri bir sosyal ağ içerikli site projesini hayata geçirmek için bir sene okuluna ara verir ve yurt odasında oda arkadaşlarının da desteğiyle ilk ismi "thefacebook" olan Facebook'u kodlamaya başlar.

Facebook'un anlamı "paper facebook" teriminden geliyor: Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversitelerdeki ve okullardaki öğrencilerin, öğretmenlerin ve çalışanların kendini tanıtmak amaçlı doldurdukları bir formdur. Zuckerberg 2004 senesinde thefacebook'u yani facebook'u kodlamayı bitirdi ve sadece Harvardlı öğrencilerin kullanımına açtı; ama çok kısa zamanda facebook'un ünü Boston'daki diğer üniversitelere, liselere ve şirketlere kadar hızlı yayıldı. Bu yoğun ilgi üzerine

Zuckerberg, bu uygulamayı Harvard dışına taşımaya karar verdi. Boston bölgesindeki okullara (Boston Koleji, Boston Üniversitesi, Harvard, Northeastern Üniversitesi, Tufts Üniversitesi), Rochester, Stanford, NYU, Northwestern, ve iki ay sonra da Ivy League'de okulların kullanımına açıldı. Amerika, Kanada, İngiltere, Meksika, Puerto Rico, Virgin Islands Üniversitesi, Avustralya üniversiteleri, Yeni Zelanda (New Zealand) üniversiteleri bu ağa katıldılar. Daha sonra da .edu, .ac, .uk gibi eğitim kuruluşları uzantılarına sahip email adreslerine açıldı. 2006 yılında da facebook, geçerli e-posta adresine sahip herkesin, kayıt olabileceğini duyurdu; ama 13 yaş ve üzeri yaş kısıtlamasıyla kullanıma açıldı. Facebook, kullanıcılar için ücretsiz bir sosyal ağ sitesidir ve gelirlerini banner ve sponsor linklerden gelen reklamlar oluşturmaktadır. 2006 yılında sitenin haftalık reklam gelirlerinin 1.5 milyon dolar olduğu söylenmektedir. 2007 yılında Facebook, yeni bir uygulama olan facebook pazarını kullanıcılarına ücretsiz olarak kullanıma açtı. Bu uygulama sayesinde kullanıcılar ücretsiz olarak satılık ve kiralık ev ve iş ilanları verebiliyorlar.

1.5.2 TWİTTER

Bir sosyal ağ olan twitter bir iletişim ve bilgi ağıdır. Twitter, ilk zamanlarında kişilerin anlık durumlarını paylaşmasını hedeflemiştir. Kullanıcı sayısının artması ve şahısların bireysel kullanımının dışında, ticari ve kültürel çeşitli kurumların da iletişim ortamı olarak Twitter'ı kullanmaya başlaması ile birlikte, sitenin kullanıcılara sorduğu temel soru da değişmiştir. Önceleri, ana ekranındaki mesaj kutusunda "What are you doing?" [şu anda ne yapıyorsun] diye soran web sitesi, Kasım 2009" dan itibaren

kullanıcılarını “What’s happening?” [şu anda ne oluyor] diyerek karşılamaya başlamıştır⁸

Günümüzün en önemli sosyal medya araçlarından biri haline gelen Twitter aslında bir kentten esinlenilerek ortaya çıktı .Bunu biz söylemiyoruz tabi, Twitter'ın yaratıcısı Jack Dorsey günlük hayatımıza yön vermeye başlayan "mavi kuş"un ortaya çıkış hikayesini şöyle özetliyor."Twitter'ın uzun bir hikayesi var. Kentler ve kentlerin işleyişi her zaman beni kendine bağlamıştır. Kentin işleyişini anlamak için, kentlere dair bir program yazmaya karar verdim. Kentlerden, özellikle de New York'tan ilham aldım. Kentleri görselleştirmek, görmek, onlarla oynamak istiyordum. New York'u tüm bu bileşenlerin başıboş dolaştığı bir yer olarak düşünürseniz, örneğin taksiler, ambulanslar, itfaiye araçları her zaman nerede olduklarını ve ne yaptıklarını rapor ediyorlar. Eğer bunu görselleştirebilirdeniz, kentin aslında nasıl yaşadığını, nasıl nefes aldığını ve kentte neler olup bittiğini görebilirsiniz. Bu düşüncelerle, bu bileşenlerin her zaman nerede oldukları ve ne yaptıklarını raporlaması mantığıyla Twitter ortaya çıktı. 'Bir ambulansım, şu anda buradayım ve bir hastayı alıp şu hastaneye gideceğim.' Çok basit bir sistem. 2000 yılında kentin işlemlerini sağlayan tüm bu dikey düzlemlerin güzel bir resmine sahip olduğumu fark ettim. Ama bir şeyler eksikti, insanlar eksikti. 'Nerede olursam olayım, telefonumu elime alsam ve ne olup bittiğini paylaşısam ve aynı anda herkesten de haber alsam nasıl olur?' 2000'lerin başında henüz çok basit telefonlarımız vardı ve zamanlamam biraz yanlıştı. 2006'da kısa mesaj ülkemizde iyice yaygınlaştı.

⁸ (Genç, 2010)

daha çok arkadaşlarıyla iletişim kurmayı ve durumlarını güncellemeyi tercih ediyor Bu süreçte Twitter, pazarlama stratejilerinde en çok kullanılan sosyal ağlardan biri haline geldi. Başlangıçta markaların, takipçilerinin ilgisini canlı tutabilmek için sık ve yaratıcı arkadaşlarım tweet'ler atmaktan başka çareleri yoktu. Ama 2010'da aşamalı olarak kullanıma sunulan sponsorlu tweet'ler, sponsorlu gündem ve sponsorlu hesaplar bütçesi geniş olan pazarlamacıların hayatını kolaylaştırdı.

Bunların yanında twitter bir çok olayın çıkış noktası oldu. Örgütlenmek için twitter e kanal olarak kullanan gruplar illegal eylemlerini bu kanal sayesinde herkese yaydılar. Dünyanın çehresi değişecek bir çok olaya neden oldu.

Aslında herşey web 2.0 ile başladı. Yaygınlaşan internet kullanımı ve sosyal hayatımıza entegre olan sosyal platformlar sayesinde anındalık kavramı ile hepimiz özgürce düşüncelerimizi yazar, paylaşır ve tartışır olduk. Teknoloji sayesinde yeni medya kavramı doğdu. Tek bir yeni medya tanımı yoktur.

Günümüzde, yeni iletişim ortamları yeni medya olarak adlandırılmaktadır. Yeni medya kavramı 1970'lerde, bilgi ve iletişim tabanlı araştırmalarda, sosyal, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Ancak 70'lerde değinilen anlam, 90'larda müthiş bir ivme kazanan bilgisayar ve internet teknolojisi ile birlikte genişlemiş ve farklı boyutlara ulaşmıştır.⁹

Başka bir tanıma göre yeni medya, bütün bilinen farklı ortamları bir araya toplama yetisine sahip bir özelliكتedir. Buna "multi-medya" ya da çoklu ortam

⁹ Dilmen,2007:114-115

denilmektedir. Metin, durağan görüntü, hareketli görüntü, ses gibi ortamların birliktelikleri bu özelliği meydana getirmektedir.

En yaygın kullanılan tanımı ise ‘Yeni medya , ev ve iş kullanıcıları tarafından çok yönlü dijital kanallar üzerinden etkileşimli olarak tüketilebilecek hizmet ve ürünlerin yaratılması ve bunların etkin bir şekilde pazarlanması için Bilgisayar Teknolojisi, Telekomünikasyon ve İçeriğin, yaratıcı bir şekilde birleştirilmesidir.¹⁰

İnternet, özellikle de web, iş ve yaşam alanımızın her noktasına bilgiyi gönderme ve erişirme özelliği bakımından bir iletişim devrimi gerçekleştirmiştir¹¹. Bu devrimle beraber, veri değişimi ve analizinin kolaylaşması söz konusu olmuş ve küresel iş döngüsü hızlanmıştır¹². Öte yandan bu teknolojinin kullanımı tüm dünyada çok hızlı bir şekilde artmaya devam etmektedir.

¹⁰ http://newmedia.engl.iastate.edu/about/what_is_new_media -Iowa State University, Studio for NewMedia, 13 Ocak 2010 tarihinde erişilmiştir:

¹¹ Neumann ve Hogan, 2005: 472

¹² Mohamed, 2007: 103

2. WEB 2.0

www (World Wide Web) 1994'ten beri hızla gelişmektedir. Web'in ilk evresi olan Web 1.0'da sadece, elektronik ortamda bulunan bilgi kaynakları gibi çalışan salt okunur ortamlar bulunmaktaydı. Bu ortamlar kullanıcıyla herhangi bir etkileşimin olmadığı, kullanıcıya arama yapmaktan başka hiçbir işlem yapma olanağı vermeyen standart HTML sayfalardan oluşmaktaydı. Temel amaç, kitleler için oluşturulan içeriklerin ulaştırılması ve bir kaynaktan bir çok kişiye yayın yapmaktı¹³

Kullanıcıyla etkileşim gereksinimi, bilişim teknolojisindeki gelişmeler ve alt yapı ihtiyaçlarının hızla karşılanarak gelişmesi Web 1.0'dan Web 2.0'a geçişi sağlamıştır¹⁴. Web 2.0 kavramı ilk olarak 2004 yılında bir konferansta O'Reilly ve MediaLive arasındaki beyin fırtınası oturumunda ortaya çıkmıştır.¹⁵ Web 2.0 kavramı, web tabanlı etkileşimli ansiklopedileri, sosyal ağ sitelerini, iletişim araçları haline gelen sosyal ağları ve öğrenme toplulukları ile paylaşım olanağı sunan ikinci nesil web servislerini kapsamaktadır.¹⁶ Tablo 1 'de Web 1.0 ve Web 2.0 kullanıcılarının aralarındaki farklar belirtilmiştir.¹⁷

¹³ Selwyn, 2007

¹⁴ Atıcı & Yıldırım, 2010

¹⁵ O'Reilly, 2007

¹⁶ Şendağ, 2008)

¹⁷ (Alcatel-Lucent, 2008).

Web 1.0 ve Web 2.0 Kullanıcılarının Aralarındaki Farklar

Kullanıcı 1.0	Kullanıcı 2.0
Sadece içerik araştırması yapar ve pasif okuyucudur	Aktif olarak çevrim içi içeriğin oluşturulmasına ve paylaşılmasına katkı sağlar
İçeriği sağlayan kişiye bağımlıdır, kendi fikirlerini ifade edemez	Fikirlerini beyan eder ve sunulan içeriği değiştirebilir
Genellikle ilk nesil ağ bağlantı cihazlara ile İnternet ortamına bağlanır	Genellikle yeni nesil geniş ağ İnternet bağlantıları hatta fiber optik kullanır.
Web sayfalarını olduğu gibi kullanır	Web sayfalarını ve içeriğini düzenler
E-Posta ana iletişim aracıdır	Bire bir iletişim programları ana iletişim aracıdır
Ana erişim noktası bilgisayarlardır	Bir çok farklı cihazı kullanarak bağlantı sağlayabilir
İnternet ortamına zaman erişimli olarak bağlanır	Sürekli İnternet ortamına bağlıdır.

Web 2.0 için bir çok tanım bulunmaktadır. En basit anlamda Web 2.0 her hangi bir kullanıcının internette kolayca içerik oluşturabilmesi ve var olan içeriklere müdahale edebilmesidir¹⁸. Selwyn'nin kullanıcıların istekleri sonucunda ortaya çıkan gereksinimlerin karşılanması için geliştirilen teknolojilerin ve tasarım karakteristiklerinin tamamı olarak tanımladığı Web 2.0'ı, Şendağ ise kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturmalarına, düzenlemelerine, içerikleri sıralayıp birbirleriyle

¹⁸ Atıcı & Yıldırım, 2010

paylaşmalarına ve paylaşılan içeriğin dağıtımına doğrudan katılmalarına izin veren bir sistem olarak tanımlamıştır.

Web 2.0 kullanıcıların katılımı ile özelleşir. Daha önceki web sitelerinin aksine Web 2.0 uygulamalarında kullanıcılar, sistemi besleyen en önemli parçalardır. Dağıtık yapıya ve sistemlerin modüler olarak genişleyebilmesine olanak sağlayan belirli standartlar üzerine oturtulmuş Web 2.0 uygulamaları, kullanıcılara düşüncülerini paylaşabilecekleri, diğer bireyler ile iletişim kurabilecekleri sosyal bir ortam sunarlar. Web 2.0 uygulamalarında en önemli içerik sağlayıcılar kullanıcılar olduğundan, kullanıcıların üretilen içerikler üzerindeki etkisi büyüktür. Kullanıcılar üretilen tüm içeriklerden sorumludur. Bir uygulama ya da yaklaşımın Web 2.0 olarak tanımlanabilmesi için aşağıdaki özellikleri barındırması gerekmektedir ¹⁹

- **Katılım:** Web 2.0 kavramı, katılım ile var olur; katılım ile gelişir. Web 2.0 dönüşümü web günceleri, sosyal ağlar ve ücretsiz video ve resim yükleme gibi platformların var olması ile başlamıştır. Bu platformların ortak özelliği ise iş birliği içinde sıradışı bir şekilde kolayca içerik üretebilmenize ve bu içerikleri herkes ile paylaşabilmenize olanak sağlamasıdır. Web 2.0 insan merkezlidir. Oluşturulmuş olan her türlü içeriğe, uygulamaya katılabilmenize ve fikir beyan edebilmenize olanak sağlar ²⁰

¹⁹ O'Reilly, 2007; Dawson, 2007

²⁰ Williams, Karousou & Mackness, 2011

- **Standartlar:** Standartlar, Web 2.0 için gerekli olan platformu sağlar. Uygulamalara ve içeriklere erişmek için yaygın olarak kullanılan ara yüzler, yeniden yapılanan İnternet dünyasının da yer alan tüm öğelerin entegrasyonunu sağlar ve bir iskelet vazifesi görür. W3C konsorsiyumu gibi İnternet dünyasının bu yeni gelişimi için standart oluşturan kurumlar, içeriğe ve uygulamalara erişimde ortak ara yüzlerin kullanımını teşvik eder ve böylelikle dönüşüm sürecinin hızlı ve karmaşıklaşmadan geçilebilmesine yardım ederler. Veri işleme, uygulama ve paylaşmada kullanılan bu ortak yöntemler sayesinde Web 2.0 ile doğan yeni teknolojiler kolaylıkla sistemlere entegre edilebilmekte, modüler yapıları sayesinde defalarca tekrarlanabilmekte ve en önemlisi kararlı bir şekilde çalışabilmektedir.
- **Dağıtık Yapı:** Web 2.0 kendi içerisinde mimarisiyle, katılım ve kullanımıyla dağıtık bir yapıdadır. Bu yapının gücü ve esnekliği dağıtık yapıda tasarlanmış uygulamalardan doğar. İçerik ve servisler tek bir merkezi sistem üzerinden sunulmaz. Bunun yerine bir çok farklı bilgisayar ve sistem yoluyla paylaşılır. Bu da kullanıcıların sürece kolayca katılımını, uygulamaları sorunsuzca kullanabilmesini ve veri güvenliğini sağlar.
- **Açıklık:** Web 2.0 dünyasının bu kadar kolay benimsenmesi ve hızlı bir şekilde büyümesinin altında yatan en büyük etmen açık ve şeffaf oluşudur. Web 2.0 dünyasının bir parçası olan geliştiriciler ve şirketler uygulamalara ve içeriğe açık ve şeffaf bir erişim sağlarlar. Web 2.0 dünyasının açıklık ruhunu oluşturan bu

olanaklar, paylaşımın kullanıcılar arasında artmasına ve fikirlerin ortak, herkes açık ortamlarda buluşmasına yardımcı olur.

- **Modülerlik:** Web 2.0 tekilliğin, bireyselliğin tam zıt tarafında bir antitezi gibi durur. Web 2.0 bir çok bileşen veya modülden oluşur. Birbirleri ile entegre çalışacak şekilde tasarlanan bu bileşenler belirlenen standartlar üzerinde uygulamaların beraber çalışmasını sağlar. Bu şekilde uygulamaları oluşturan tüm parçalardan bir bütün oluştururlar. Daha büyük ve daha güçlü olan bu yapı, diğer parçalarının içerisine kolaylıkla bütünleştirilebildiği, daha güvenilir ve verimli bir altyapıyı oluşturur.
- **Kullanıcı Kontrolü:** Web 2.0 teknolojilerinin en önemli özelliği, kullanıcıların sunulan veya kendileri tarafından oluşturulan içeriği kontrol edebilmesi, değiştirebilmesi ve düzenleyebilmesidir. Kullanıcılar İnternet ortamındaki tüm aktivitelerinden sorumludur. Her biri katılımcı, yönetici ve editördür. Katılımcıların oluşturulan veya sunulan içerikler üzerindeki etkisi, bu güçlü akımın en önemli yapı taşlarından birini oluşturur.
- **Kimlik:** Kimlik, hem Web 2.0, hem de yeni nesil İnternet teknolojilerinin kritik bir ögesidir. Bireyler internet üzerinde kendilerini diledikleri şekilde sunabilirler. Özellikle sanal dünyalarda ve sosyal ağlarda; kullanıcılar kendilerini en iyi şekilde ifade eder, diledikleri kimlikleri seçebilirler. Yine eğer isterlerse sahip oldukları gerçek kimliklerini kullanarak da etkileşim içinde bulunabilirler. Web 2.0 bireye internet üzerinde dilediği şekilde yer alma olanağı sağlar.

Web 1.0 teknolojisinden Web 2.0 teknolojisine geçişte önemli rol oynayan bir çok yeni nesil Web 2.0 teknolojisi vardır. Bunlardan en yaygın kullanılanları Web günceleri (bloglar), birleştirme (aggregation), AJAX (Asenkron Javascript ve XML), API (Uygulama Programlama Arayüzü), yerleştirme (embedding), folksonomi (folksonomy), mashups, karma (remixing), özet bilgi (RSS), etiket bulutu (Tag Cloud), etiketleme (tagging), sanal mimari (virtual architecture), widget, XML (eXtensible Markup Language) ve mikro web güncesidir (mikroblog).

Aşağıda yaygın olarak kullanılan Web 2.0 uygulamalarına örnekler verilmiştir:

2.1 YOUTUBE

Youtube, İnternet üzerinden video paylaşımına olanak sağlayan bir web sitesidir. İçerik paylaşımı, fikir alışverişi, etiketleme, içeriğe puan verme gibi Web 2.0 teknolojilerini içerisinde barındırır. Youtube üzerinden ilgili alanlarda materyal oluşturularak, kullanıcılar bilgi alabilmeleri ve öğrenimlerine katkıda bulunabilmeleri amacıyla sunulabilmektedirler

2.2 WIKIPEDIA

Kullanıcılar tarafından oluşturulan ve Viki (Wiki) olarak adlandırılan çeşitli dinamik web sayfalarını barındıran bir web sitesidir. İçerisinde ansiklopedilere benzer çeşitli konularda bilgiler barındırır. Siteyi ansiklopedilerden ayıran en önemli özellik, içerik üreticilerinin kullanıcılar olmasıdır. Kullanıcılar işbirliği içerisinde basit metin düzenleme araçları kullanarak içerikler üzerinde değişiklik yapabilirler. Etiketleme ve RSS gibi Web 2.0 teknolojilerinin kullanımına da olanak sağlar. İçerik üzerinde

istenmeyen bir değişiklik yapıldığı takdirde, moderatör anında müdahale ederek içeriğın kimseyi rahatsız etmeyecek şekilde yayınlanmasına olanak sağlar.

2.3 SECOND LIFE

Alt yapısında sanal mimari kullanan bir diğer Web 2.0 teknolojisi olan Second Life, kullanıcılara kendi 3 boyutlu karakterlerini oluşturabildikleri sanal bir dünya sunar. Bu sanal ortamda kullanıcılar kendi oluşturdukları karakterleri kullanarak, gezintiler yapabilir, alışveriş gerçekleştirebilir ve toplantılara katılabilirler.

2.4 BLOGGER

Blogger, en yaygın olarak kullanılan web güncellerinden biridir. Blogger'lar içerik oluşturma ve değiştirme, etiketleme, yorum yazma, oluşturulan içeriğe puan verme, API, widget, RSS gibi bir çok teknolojiyi üzerinde barındırır (Kesim & Ağaoğlu, 2007). Blogger üzerinden kullanıcılar beklenti ve istekleri çerçevesinde kendi günlüklerini oluşturabilir ve bütün düşüncelerini paylaşabilir, diğer kullanıcılarla fikir alışverişini yapabilirler.

2.5 FACEBOOK

En bilinen Web 2.0 uygulamalarından biri de Facebook sosyal ağ uygulamasıdır. Kullanıcıların iletişim kurmak istedikleri kişiler ile sanal ortamda buluşmalarına ve ilişkilerini sosyal ortamda sürdürülebilmelerine olanak sağlar ²¹Facebook içerisinde etiketleme, içerik puanlama, içerik paylaşımı, widget ve API gibi bir çok Web 2.0 teknolojisi kullanılır. Kullanıcılar sanal olarak kendilerine ayrılan alanlarda arkadaşları

²¹ McLoughlin & Lee, 2008

ile iletişime geçebilir, resimlerini görebilir, paylaştıkları video gibi medyaları görüntüleyebilirler²²

2.6 TWITTER

En önemli mikroblog ortamlarından biri de Twitter web sitesidir. Kullanıcılar Twitter üzerinden takip etmek istedikleri kişileri ekleyerek kendilerine bir ağ oluşturabilir hatta kendi profesyonel öğrenme ağlarını kurabilirler. Twitter üzerinde kullanıcılar, 140 karakter ile aynı web güncelerinden olduğu gibi fikir ve düşüncelerini, resim, video ve diledikleri sayfaların web adreslerini paylaşabilirler. Başka kullanıcılar da bu paylaşımlara yorumlarda bulunabilir ya da kendi ağlarındaki diğer bireylerin de görebilmesi için yeniden paylaşabilirler. Kendi ağlarını kuran kullanıcılar bu ağlar kullanarak iletişim ve işbirliği içinde belirli konular üzerinde hızlı bir şekilde fikir sahibi olabilir hatta hiç bilmedikleri bir konu hakkında kendilerini eğitebilirler²³

²² (Reid, 2011).

²³ Greenhow, 2009

3.SOSYAL MEDYA

Zaman ve mekân sınırlaması olmadan (mobil tabanlı), paylaşımın, tartışmanın esas olduğu bir insanî iletişim şeklidir. “Teknoloji, telekomünikasyon, sosyal iletişimin kelimeler, görseller, ses dosyaları yolu ile sağlandığı bir yapıya sahiptir. İnsanlar hikâyelerini ve tecrübelerini bu bağlamda paylaştığı bir çerçeveye de sahiptir”²⁴

Yeni medyada zaman ve mekan sınırlaması olmadığından bir görüş bir tartışma anında binlere ulaşabilir. Buda yeni medyanın kontrol edilemez özelliğidir. Yeni medyayı doğru kullanabilirsek yeni medya dediğimiz kavram büyük bir güçtür. Toplumlar yeni medyayı doğru ve aktif olarak kullanmaya başladıklarından beri dünyanın çehresi değişmiştir. Yakın tarihimizde wikileaks le başlayan süreç yasemin devrimi kifaye hareketi derken domino etkisi göstermiş ve arap baharına dönüşmüştür.

4. DİJİTAL AKTİVİSTLER

2008 2009 2010 2011 2012

Rejimlerin tutumunu ciddi şekilde değiştirebilmek için açıkça ve cesurca düşünmeliyiz; çünkü öğrendiğimiz tek bir şey varsa o da şudur: rejimler

²⁴ (<http://tr.wikipedia.org>, 2010)

degismek istemezler. Adil olmadığını gördüğümüz ama karsı durmadığımız

her durumda adaletsizliğin parçası oluruz.”²⁵

İran seçimleriyle başlayıp wikileaks ‘le devam eden ve Arap baharıyla son bulan ve arada dünya ülkelerinde gerçekleşen irili ufaklı gösteri yada ayaklanmalar(öfkeli hareketi), yeni medya ile örgütlenmiştir. Aslında dijital aktivistler ekonomik krizi protesto etmek için Amerika Birleşik Devletleri nde wall street eylemi gerçekleştirdiklerinde dijital aktivizimin gücü kendini belli etmeye başlamıştı. Aslında dijital aktivist gruplar illegal gruplar. Dijital aktivistler kimdir? Dijital aktivizm kavramı nedir bunlara değinelim.

4.1 DİJİTAL AKTİVİZM

Dijital aktivizimin tarihi, internetin tarihiyle eş zamanlıdır. Hatta ilk network deneyimlerine kadar gider. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve bu teknolojiler aracılığıyla yaratılmış networklerin farklı aktivist amaçlar için kullanımı geniş bir yelpazeye yayılır ve değişik adlarla anılır: siber aktivizm, bilgi aktivizmi ,e aktivizm, çevrimiçi aktivizm, internet aktivizmi ve e savunuculuk vb.²⁶

Ama kullanıcı deneyimini ön plana çıkaran ve etkileşim boyutunu derinleştiren Web 2.0 dönemi ile birlikte dijital aktivizm terimi ağırlık kazanmıştır. Sosyal ağlar bu aktivizm türünün ayrıcalıklı mecrasını oluşturmaktadır.

²⁵ (Julian Assange, *Conspiracy as Governance*, 3 Aralık 2006)

²⁶ Özgür Uçkan YurttaşGazeteciliği

Dijital Aktivizm, bireylerin, ağ yapıları ve bilgi teknolojilerinin hızlı yayılım niteliklerinden faydalanarak, savundukları ya da tepki gösterdikleri, ifade özgürlüğü, insan hakları ya da çevre gibi sosyal ve / veya politik konulardaki dava, düşünce ya da olaylar üzerine merkezden bağımsız büyüeyebilen, temel amacı yüksek kamuoyu sesi ve momentum üretebilmek olan eylemler tasarlanarak ortaya koymasıdır. Geniş kitlelere ulaşması istenen bir dijital eylem sürdürülebilir, etkili ve çoğaltılabilir olma niteliklerini barındırmalı ve bu nitelikler eylem süresince gözden geçirilerek sürekli iyileştirilmelidir. Sürdürülebilir bir eylem yerelliğini koruyabilmeli, düşük maliyetli olmalı, pekişmeye ve birikmeye açık tasarlanmalıdır. Uzun vadeli stratejiler oluşturulması ve uygun teknoloji kullanımı bir eylemin etkililiğinde en önemli unsurlardır. Dijital eylemlerin değiştirici ve uyarıcı etkisi, çoğaltılabilirliği ve üreme yetenekleriyle güç bulur. Bir dijital eylem diğer insanlara, diğer toplum ya da topluluklara ve diğer meselelere eklenilebilme yetenekleriyle katkısını pekiştirecektir.

Dijital aktivist hareketlerin işlevleri:

Advocacy/savunuculuk

Campaign/kampanya

Reporting/ raporlama

Lobbying/ lobi

Watchdog/izleme

Street action/ gösteri

Legal assistance/ hukuksal danışmanlık

Capacity building/ kapasite geliştirme

Network mapping/ ağ haritalama

Funding/ fonlama

2010 nu wikileaks le kapatıp; 2011 i Arap Bahari ile açtık. 2012 hala devam eden bir süreçtir. Medyadan diplomasiye, şirketlerden hükümetlere hiçbir şeyin artık eskisi gibi olmayacağını işaretleri Wikileaks ve Tunus tan başlayarak, Mısır ,Libya, Cezayir, Yemen, Ürdün, Suriye gibi otoraktik Arap devletlerine yayılan devrim dalgası ardından Yunanistan İspanya İsrail derken öfkeli hareketi patlak verdi şimdi de başkaldırı sistemin göbeği Abd yi vurdu . Bu dönüşüm işaretlerinin her birinde internetin ve bilgi iletişim teknolojilerinin güçlü bir mevcudiyeti var. Artık dünya daha hızlı dönüyor.

Dijital aktivistler sahneye çıkışı wikileaks le başlıyor. 2010 nu wikileaks le açıp 2012 ye kadar uzayan arap baharı ve dünyaya yayılan öfkeli hareketi olarak tanıklık ediyoruz.

Dijital aktivist hareketler nelerdir. Özellikleri nelerdir. İncelemeye Wikileaks le başlamalıyız. Çünkü Wikileaks belgeleri fitili ateşliyor ve dünyaya yayılıyor.

Wikileaks her ne kadar 2006'dan beri faaliyette olsa da dünya gündemine girmesi 2010 yılında oldu. 2010'da Wikileaks, önce, Bağdat'ta içlerinde iki Reuters gazetecisinin de olduğu silahsız bir gruba ateş açan bir ABD helikopterin kamerasından kaydedilmiş görüntüleri sızdırdı. "Collateral Murder", yani "Tali Cinayet" adlı bu video ABD ordusunun Irak'ta işlediği bir savaş suçunu açığa vuruyordu ve büyük infial yarattı. Hemen ardından iki kitlesel sızıntı daha geldi: ABD'nin Afganistan işgali ile ilgili olan "Afghan War Diary" ve Irak işgalinin üç yüzünü ortaya çıkartan "Iraq War Logs". Son olarak, 28 Kasım 2010'dan itibaren, Wikileaks ABD Dışişleri Bakanlığı ile dünyanın dört bir yanına yayılmış skandalına ithafla "Cablegate" olarak adlandırılan belgeleri yayınlamaya başladı.

2011'e girdiğimizde ise, "Arap Baharı", aniden üzerimize indi. Otoratik toplumların cesur vatandaşları Tunus, Cezayir, Mısır, Yemen ,tiranlık siyasetine karşı etkin muhalefet yürütmek ve bütün siyasi rejimlerin en ele avuca gelmez hakkını, yani

bireylerin karşılık görme korkusu olmadan toplanma, hapse atılma tehlikesi olmadan konuşma, şiddet terörü olmaksızın muhalefet etme, geçmişten farklı bir gelecek için oy kullanma hakkını savunmak üzere sokaklara çıktı. Nasıl 1989 baharı Doğu ve Merkezi Avrupa’da Sovyet tahakkümünün sönüşüyle işaretlendiyse,

2011 baharı da yoksulluk, işsizlik, baskı ve eşitsizliğe dair zor bir geçmişin içinden yeni bir Arap siyasetinin başkaldırısıyla anılacak.”²⁷

Domino etkisi, diğer Arap otokratik rejimlerini de vuruyor. Bu kaçınılmaz ve üstelik her türlü meşruiyete sahip bir gelişme. Tunus isyanının domino etkisi önce Mısır’ı vurdu. İnternet, Tunus’da olduğu gibi Mısır’da da, örgütlenme, eylem, iletişim ve küresel yayın aracı olarak yoğun bir biçimde kullanılıyor. Mısır Hükümeti, herkesi şaşırtarak, 27 Ocak – 2 Şubat 2010 tarihleri arasında, ülkenin İnternet erişimini kesti! Mısır, bir anda küresel ağda kara deliğe dönüştü. 2011, Arap Baharı’nın yanı sıra, İnternet’in görece kısa tarihinde bir ilkin yaşandığı yıl olarak da anılacaktır.

Arap Baharı, çok uzun zamandır görülmemiş bir biçimde, halkların, tarih sahnesine artık beklenmedik ve özellikle de davet edilmemiş bir şekilde yeni bir oyuncu olarak çıktığı an olarak da anılacak. Üstelik bu davetsiz oyuncu, ezeli ve müthiş gücünün yanına yeni güçler de eklemiş bulunuyor. Çok hızlı bir şekilde bir araya gelip dağılabilme; dağıtık ve gayri merkezi bir örgütlenmeyle öngörülemez davranış örgüleri geliştirebilme;

²⁷ Kroker, Arthur (2011), The Arab Spring: The Contradictions of Obama’s Charismatic Liberalism”, CTheory.net, 27.01.2011, www.ctheory.net/

İç ve dış iletişimini önlenemez bir şekilde sürdürebilme; yerel eylemlerine küresel iletişim kanallarını kullanarak destek yaratabilme; küresel iletişim yetenekleriyle dünya kamuoyunu etkileyebilme ve iktidarlar üzerinde görülmemiş bir baskı yaratabilme; her şeyden önemlisi, baskının koşulu olan görünmezlik duvarlarını yıkarak ülkeleri dünyaya şeffaflaştırabilme.

Arap Baharı'nı İnternet'e ve iletişim teknolojilerine bağlayan, bizler ya da olaylara Twitter'dan bakmaya alışmış gazeteciler değil, bizzat isyancıların kendisi oldu. İsyanın asıl motoru gençlik. Gençlik de muhalefet, örgütlenme, eylem ve iletişim için geleneksel yöntemlerin yanı sıra İnternet'i de çok yoğun bir biçimde kullanıyor. Bu ülkelerde dijital aktivizmin coğrafyamızda olduğundan daha derin bir geçmişi var. Aslında İnternet'in isyandaki rolünü anlamak için otokratik rejimlerin İnternet'e nasıl yaklaştıklarına bakmak yeterli. Tunus basta olmak üzere, Arap ülkelerinin çoğu, siyasal İnternet sansürü, muhalif blog yazarları ve aktivistlerin tutuklanması, yoğun filtreleme gibi ağır İnternet baskılarıyla tanınıyor.

Ama 2011 basında olup bitenler bu "önlemlerin" hemen hiçbir işe yaramadığını da gösterdi. Tunus'ta bu baskı, anonimleştirme teknikleri, vekil sunucular gibi karşı önlemlerle asılarak, Facebook ve Twitter basta olmak üzere sosyal medya, bloglar, P2P ağları, mobil iletişimin yoğun kullanımıyla yerle bir oldu. Elbette, Wikileaks'in, Ben Ali ailesinin devasa yolsuzluklarını belgeleyen içerik katkısını da unutmamak gerek. Olaylar Mısır' a sıçradığında, bu kez Mübarek iktidarı, İnternet'in görece kısa tarihinde bir ilki gerçekleştirerek hepimizi şaşırttı. 27 Ocak 2011 gecesi, Mısır hükümeti, tüm İnternet ve

cep telefonu iletişimini, sabit telefon hatlarını, bu kanallardan akan her türlü veri ve ses iletişimini kesti! Yani denetleyemedikleri uydu iletişimi dışındaki her şeyi.

Şubat 2011’de her şey “normal” sansürlü haline dönene kadar, koskoca ülke küresel ağda bir kara deliğe dönüştü. İnternet’in anlık kesintisinin bile bir ülkenin ekonomisine ne kadar büyük bir zarar vereceği biliniyor .Nitekim OECD Mısır’ın zararının yaklaşık 90 milyon dolara ulaştığını açıkladı. Ama gördük ki umutsuzluğa kapılmış, panik içinde bir iktidarın bu darbesi de ise yaramadı. Mısırlılar, İnternet faks köprüleri, amatör radyo, uydu telefonlarıyla kurup paylaştıkları gayri merkezi ağlar gibi tekniklerle bu kesintiyi bile aştı. Muhalif bilgi halkın (ağ) gücüyle akmaya devam ediyor. Ağ teorisi henüz yalanlanmadı. İletişimin, devrimlerin temellerinden biri olduğu teorisi de.

Ori Brafman ve Rod A. Beckstrom, “Denizyıldızı ve Örümcek: Lidersiz Organizasyonların Önlenebilir Başarısı” adlı kitaplarında bu iki hayvanın temel farkını şöyle açıklar: “Örümcek, merkezileşmiş bir hayvandır.Bacakları merkezi gövdesinden uzar. Basını kesin, ölür.Denizyıldızı ise gayri-merkezi bir ağdır. Başı yoktur. Temel organları her bir kolda tekrarlanır. İkiye böldüğümüzde iki denizyıldızımız olur.²⁸Brafman’a göre illegal örgülerin yapıları deniz yıldızı ve örümcek modeline uyuyor. Wikileaks in tipik bir deniz yıldızı olduğunu savunuyor ve gayrimerkezilesme örneği olduğunu düşünüyorlar. Kitaplarında gayrimerkezilesmenin ilkelerini tanımlıyorlar.

²⁸ Brafman ,Ori- Beckstrom Rod A (2006)., The Starfish And the Spider: TheUnstoppable Power of Leaderless Organizations, Penguin, 2006, sf5

Brafman ve Beckstrom, kitaplarında “gayrimerkezilesmenin 8 ilkesi”ni şöyle sıralar,

1. Saldırıya uğradığında, gayri merkezi bir organizasyon daha açık ve daha gayri merkezi hale gelme eğilimindedir.
2. Bir denizyıldızını örümcek zannetmek kolaydır.
3. Açık bir sistem merkezi istihbarata sahip değildir; istihbarat system boyunca yayılır.
4. Açık sistemler kolayca mutasyon geçirir.
5. Gayrimerkezi organizasyonlar sizin içinize sızar.
6. Endüstri (veya ekosistem) gayri merkezilestikçe genel kar oranı düşer.
7. İnsanları açık bir sisteme koyun, otomatik olarak katkıda bulunmak isteyeceklerdir.
8. Saldırıya uğradıklarında, merkezi sistemler daha da merkezi olma eğilimindedir.

Wikileaks’in organizasyon ve karar alma modeli tamamen gayrimerkezi bir ağa bağlı ve göçebe bir karaktere sahiptir. Mekânı aynı anda her yer olabilir. Bir Cafe’den, bir nükleere sığınaktan, sokaktan, evden, garajdan, trenden, kısacası her yerden yönetilebilir ve ulaşılabilir.

Wikileaks açık devlet ve halkın bilgi alma hakkı var diyerek belgeleri sızdırdı. Bu sızan belgeleri dünyada yankıları ağır oldu. Neden bütün dünya değil de otoraktik ülkelerde halka etkileri daha sert olmuştur. Biraz daha derine inerse arap baharı üzerinden Mısır hükümetini ele alır tarihini incelersek, içinde bulunduğu durumu neden başladığını ve sonuçlarının neler olduğunu anlayabiliriz.

5 MISIR'DA SOSYAL HAREKETLER

KİFAYE HAREKETİ , MÜSLÜMAN KARDEŞLER ve 6 NİSAN HAREKETİ

5.1 MISIRDA POLİTİK YAPI VE SOSYAL HAREKETLER

5.1.1 MISIR'DA SİYASİ GELİŞMELER

Mısır, tarihin en eski ve köklü devletlerinden biridir. Sınırlı bir demokrasi ile yönetilse de diğer Ortadoğu ülkelerinin aksine kanunlar çerçevesinde kurulan partilerden oluşma çok partili bir sisteme sahiptir. 22 Mayıs 1980 tarihinde yapılan referandum sonucunda kabul edilen anayasada Mısır Arap Cumhuriyeti “halk kuvvetlerinin birlikteliğine dayalı sosyalist ve demokratik bir devlet” olarak tanımlanmaktadır. Anayasada, egemenliğin yetkilerinin halka ait olduğu bu yetkinin halk adına devlet başkanı tarafından kullanıldığı belirtilmektedir²⁹

Anayasaya göre devletin başı Cumhurbaşkanı olup, anayasanın 76. Maddesine göre 6 yılda bir halk tarafından seçilmektedir. Cumhurbaşkanı halk tarafından seçildiği takdirde yeniden seçilebilme hakkına sahiptir. Onun kaç dönem seçileceğine ilgili bir madde bulunmamaktadır. Cumhurbaşkanı anayasada belirtildiği üzere geniş yetkilerle donatılmış olmasından dolayı yarı başkanlık diye adlandırabileceğimiz bir idari sistem vardır.

²⁹ CIA World Factbook, <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/eg.html>, 27 Mart 2010

1952’de Hür Subayların yaptığı askeri darbe ile kurulmuş Mısır’da 2005 yılı devlet başkanlığı seçimlerine kadar tüm cumhurbaşkanlığı seçimleri tek adaylı olmuş, 2005’te ilk kez çok adaylı seçim yapılmıştır. Devlet başkanlığı seçimleri şeffaf ve özgür bir ortamda yapılmadığı için cumhurbaşkanı her defasında yüzde 90’dan fazla oy almıştır. Başbakanın Cumhurbaşkanı tarafından belirlendiği Mısır’da yasama yetkisi üyeleri beş yılda genel seçimle belirlenen parlamentoya aittir. Gizli oyla belirlenen milletvekillerinin sayısı en az 350’dir. Parlamentoya temsilci seçme hakkı cumhurbaşkanına da tanınmıştır. Parlamentonun yasama yetkisinin yanı sıra bütçeyi belirleme, ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlama, devletin genel politikalarını belirleme yetkileri vardır. Bakanlar Kurulu ise başbakan ve başbakan yardımcıları ve bakanlardan oluşmaktadır. 35 yaşın altında olmamak şartıyla cumhurbaşkanı tarafından seçilen bakanlar kurulu yürütmenin başıdır.³⁰

Mısır 1978’te şimdiki cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek tarafından kurulan Milli Demokrasi Partisi tarafından yönetilmektedir. Enver Sedat’ın bir suikast sonucu öldürülmesi ile Hüsnü Mübarek cumhurbaşkanlığına getirilmiştir. Ülkede bu tarihten beri uygulanan olağan üstü halin olması Mısır’da sınırlı bir demokratik sistemin olduğunu göstermektedir. Başta Kifaye ve Müslüman Kardeşler olmak üzere muhalefetin hareketi daraltıldığı için liderlerinin çoğu hala hapisanededir. Muhalefetyönetim tarafından “terör odaklı” iç tehdit olarak lanse edilmesi ülkedeki demokrasi anlayışının iktidar partisi merkezli olduğunu göstermektedir. Seçimlerin

³⁰ Sancak, a.g.e, s.55

halkın iradesini temsil etmeye yönelik olmadığı iktidarın yönetimini seçimler kanalıyla meşrulaştırdığı söylenebilir.

Meclisi oluşturan milletvekillerinin yüzde 80'i iktidar partisinde olduğu için diğer partiler (Vefd, Ghad) göstermeliktir. Azınlık olan partilerin ülke yönetiminde bırakın söz sahibi olmayı muhalefetleri bile sınırlı tutulmuştur. Cumhurbaşkanı adaylarını belirleme hakkı cumhurbaşkanına tanınarak devlet başkanını zorlayacak adayların çıkması engellenmek istenmiştir.³¹

İlk defa 2005'in Eylül ayında Mübarek'in aldığı bir kararla ülke çok adaylı bir seçim dönemine girmiştir. Hüsnü Mübarek'in beşinci kez aday olduğu seçimlerde diğer adayların seçim propagandaları sınırlandırılmış olduğu için seçimi tekrar kazanmıştır.⁶ Fakat Mübarek'i seçim sistemi ile ilgili bir dizi reform yapmaya iten iç dinamiklerden ziyade ABD'nin yeni Ortadoğu politikasıdır. Büyük Ortadoğu Projesinin ilk ayağı Mısır'ın demokrasiye kavuşturulması ile başlatılmış olmasına rağmen bu uygulamadan daha sonraki yıllar vazgeçilmiştir. Mısır'da reform sürecinin başlaması ile ülkede köklü değişiklikler gerçekleşmesini isteyen toplumsal bir muhalefet ağı ortaya çıkmıştır. "Kifaye" adı altında ortaya çıkan bu muhalefet hareketi toplumun tüm kesimleri tarafından belirlenerek yönetime karşı ortak bir muhalefet dili geliştirmiştir. Ülkenin en önemli muhalefet hareketi olarak bilinen Müslüman Kardeşler bile faaliyetlerini "Kifaye" organizasyonlarına paralel yürütmüştür.³²

³¹ DİNÇER, Osman Bahadır, *Mısır'da Bir Mübarek Seçim Daha*, 28 10 2008,

³² CIA World Factbook, <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/eg.html>, 28 Mart 2010

2005 parlamento seçimlerine 444 sandalye için yarışan Vefed, Tecemmü, Ghad partileri ve dini partinin kurulması yasak olduğu için Müslüman Kardeşlere ait bağımsız adaylar katılmıştır. Kifaye'nin partisi Ghad meydanlarda yakaladığı ilgiyi seçimlere yansıtamamış çok az milletvekili çıkarabildi. Seçimlerin sürpriz ismi 80'in üzerinde sandalye kazanarak çıkan Müslüman Kardeşlere ait bağımsız milletvekilleri olmuş ve meclisin beşte birini oluşturmaya hak kazanmışlardır.³³

5.1.2 MISIR'IN SOSYAL YAPISI

Mısır toplumu temelde nüfusun büyük çoğunluğu düşük gelirli insanlar ve azınlıktaki yüksek sınıfa sahip elit bir kitleden oluşmaktadır. Politik ve ekonomik sistem birkaç ailenin merkezileşmiş idaresi altındadır. Ekonomik ve politik sistemin aktörleri Devlet başkanı Hüsnü Mübarek'in akrabası ve yakın çevresinden oluşmaktadır³⁴

Cemal Nasır döneminde orta sınıfa dayalı bir toplum yapısı oluşturulmaya çalışılmış, fakat Arap İsrail savaşları soğuk savaş sırasında Rusya'nın yanında yer alınmasından dolayı Mısır halkı daha da fakirleşmiştir. Enver Sedat ve Hüsnü mübarek dönemlerinde izlenen ekonomik liberalleşme politikalarından yöneticilerin çevresindekiler faydalanırken halkın büyük bir bölümünde fakirleşme daha da artmıştır. Halk arasındaki ekonomik uçurum diğer sosyal ilişkileri de etkilemektedir. Örneğin halkın eğitim aldığı okullar ile yüksek sınıfın çocuklarının aldığı eğitimde eşitsizlikler

³³ Dinçer *agm*

³⁴ Egypt: Margins of Repression. State Limits on Nongovernmental Organisation Activism', Human Rights Watch Ciltsf 12

vardır. Halka açık okullardan eğitim almış kimseler daha kalitesiz eğitim aldıkları için iş bulma olanakları oldukça sınırlıdır.³⁵

5.1.3 MISIR SOKAKLARINDA DEĞİŞEN EYLEM BİÇİMLERİ

2005 yılının Haziran ayı Mısır sokaklarının en hareketli günlerini yaşadı. ABD'nin Irak'ta yaptıklarını kınayan mitingler sırasıyla Kahire, Asyut, Mansuriye ve İskenderiye şehirlerinde gerçekleşti. Fakat bu gösteriler 1950'lerde milliyetçi ve solcu gruplar tarafından yapılan gösterilere benzemiyordu. Hedefte devlet başkanının bizzat kendisi vardı. Yüz binlerce insan, caddelerde ABD'nin Irak'tan çekilmesini, Mübarek'in ABD'ye desteğinin sona erdirilmesi çağrısı yapıyordu. Gösterilere başta sendikalar olmak üzere sivil toplum kuruluşları, öğrenciler, akademisyenler destek veriyordu.³⁶ Bu gösterilere katılanların belirli bir toplum kesimini temsil etmedikleri oldukça açıktı. Açık ve kapalı bayınlar, Hıristiyan ve Müslüman kıyafetleri giymiş din adamları, memurlar, sokak satıcıları, işsizler bu gösterilere destek vermişler ABD ve devlet başkanlarının tutumlarını protesto etmişlerdi.³⁷

Başlangıçta bu gösteriler, ülkenin en büyük muhalefeti kabul edilen Müslüman Kardeşlerin politik özgürlükler verilmesiyle meydana çıkışları olarak yorumlandı ve Anti-Amerikancılığın ülkede yaygınlaşması olarak görüldü. Fakat bu gösteriler, Mısır yönetiminin durağanlığına karşı değişim isteyen geniş halk kitlerinin amacını

³⁵ Abouzahir, Miriam, *Egyptian Social Services*, <http://commons.emich.edu/honors/39/>, 17 Haziran 2009

³⁶ Munson, Z. "Islamic Mobilization: Social Movement Theory and the Egyptian Muslim Brotherhood". *The Sociological Quarterly*, 2001 42, ss.487-510.

³⁷ Munson, Z. "Islamic Mobilization: Social Movement Theory and the Egyptian

yansıtıyordu. Kaynak mobilizasyonunu savunan teorisyenler için bu yeni protesto şekli ekonomik durumun kötüye gitmesi şeklinde görülebilirdi. Sosyal yapının değişmesi ile protesto biçimleri de değişebilirdi. Fakat farklı grupların ortak bir çıkar birbirleriyle nasıl bir ağ oluşturuldukları üzerinde düşünülmesi gereken bir konuydu. Birbirlerine muhalif hareketler bir barış ağı kurmuş ve ortak düşman olarak ABD nezdinde kendi hükümetlerini görmeye başlamışlardı. Ghad ve Vefd partilerinin başkanlık ve parlamento seçimlerine katılmasına izin verilmesi 2005'teki politik açılımla ilgili olduğu kadar küresel değişimlerin Mısır toplumundaki etkisiyle ilgiliydi. Kifaye biçiminde sosyal hareket olarak ortaya çıkan bu yeni eğilim, Irak savaşına muhalif bir duruş sergilediği gibi mübarek karşıtı bir tavır benimsemiş, aynı zamanda demokrasi için muhalefetin ittifak içerisine girmesini savunmuştu

Ülkenin resmi yasaklısı fakat bazen ılımlı bakılabilen Müslüman Kardeşler de, kendisini politik muhalefetin ana temsilcisi olarak gördü ve benzer muhalif organizasyonlar kurma rekabetine katıldı. Diğer legal partilerin kitleleri harekete geçirmekte zayıf olması Müslüman kardeşlerin tekrar sivrilmesine yol açtı.³⁸ Aslında 2003 Irak Savaşı; Londra, New York, Berlin ve Roma'da protesto edildiğinde binlerce kişi katılmış, fakat Kahire'de Müslüman Kardeşlerin organize ettiği protestoya yalnızca dört yüz kişi katılmıştı. 2005'teki mitinge ise yüz binin üzerinde insan katıldı. Her iki gösterinin düzenleyicisi Müslüman Kardeşler olmalarına rağmen bu farklı hareketliği nasıl açıklayabiliriz? Bu sorunun cevabını klasik kaynak mobilizasyonu teorilerinde bulmak zordur. Çünkü bu teoriler, tutum ve davranışlardaki değişikliğe ekonomik

³⁸ Munson agm

koşulları dikkate alarak baktıkları için sorunun arkasındaki sosyal ve siyasidurum göz ardı edilmektedir.

Müslüman Kardeşler gibi sosyal hareketler, toplumsal sorunu çözmede kolektif hareket ederler. Mısır'ın en eski sosyal hareketi olan Müslüman kardeşler gerek Ghad'dan gerek Vefd'den daha profesyonel organizasyonlara sahiptir. Doktorlar, Avukatlar, öğretmenler, işçiler, öğrencilerin kendilerine ait çok sayıda dernekleri ve sendikaları vardır. Müslüman kardeşlerin üyeleri birçok sivil toplumun ilk varlığını oluşturan kesimdir. Kahire depreminde hükümetten daha kolay organize olabilmesi ve daha çok yardım ulaştırabilmesi Mısır toplumunun genelinin saygısına mazhar olmuştur.³⁹ 2003'te Mübarek rejiminin savaş karşıtı gösterilere izin vermesi, Müslüman kardeşlerin bu fırsatı değerlendirmesine yol açmış ve sadece avukat ve bazı öğrencilerin katıldığı bir gösteri olmuştur.⁴⁰ Çünkü Müslüman Kardeşler, Mübarek rejimini henüz reformlar noktasında samimi bulmamakta geniş destekçileri bu eylemlerden uzak tutmaya çalışmaktadır. Ayrıca henüz toplum kalabalık gösterilere hazır değildir.

Yapıcı sosyal teoride, sosyal hareketler küçük bir yer işgal ediyorsa da bu hareketlerin nasıl doğduğu, üyelerinin birbirleriyle nasıl ilişkiler kurduğu anlamak açısından önemli katkılar vermiştir. Sosyal hareketler bireylerin ilgilerinden, değerlerinden, inanç ve amaçlarından doğar. Bu nedenle bu hareketleri açıklamadan önce grupları ya da bu grupları oluşturan kişilerin tutum ve davranışlarını yorumlamak gereklidir. Gruplar bu tür hareketleri yaparlarken öncelikle hedeflerini açıklamak ve

³⁹ Polka S. agm

⁴⁰ Al Watan, 27 Haziran 2003

göstermek isterler. İslami hareketler bağlamında olan sosyal hareketlerin en önemli özelliği din dilini kullanmaları ve alt, orta ve üst sınıflarda bir fikirbirliği oluşturmalarıdır. Üniversite gençlik yapılarında bu durum daha iyi gözlenebilmektedir. Örneğin üst sınıfa mensup üniversite öğrencileri kulüp tarzı etkinliklere girerken, orta sınıfa mensup olanlar dava tarzı hareketin düşüncelerini yayma, alt sınıfa mensuplar ise eylem bazında hareket etmektedir.

Yapısalcı sosyologlar gruplar arası ilişkilerde ve yeni sosyal hareketlerde kolektif kimliğin önemi üzerinde durmuşlardır. Müslüman Kardeşlerde ortak kimlik algısını “Müslüman kardeşliği” kavramını öne çıkararak yaptıkları bütün eylem ve faaliyetleri bu kimliğe dayandırarak yapmışlardır.2003’de avukatların ve öğrencilerin katıldığı protestoda öğrenciler ve avukatlar karışık bir şekilde bulunarak gösteriyi “Müslüman kardeşliği” üzerinden sürdürmüşlerdir.⁴¹

Bu gösterinin aktörleri öğrenci birlikleri başkanları ve doktor sendikasının liderleridir. Gösteride hiçbir Müslüman Kardeşler teşkilatının liderlik grubundan kimselerin olmayışı bu hareketin yeni sosyal hareketlere uyum sağladığının göstergesidir. Müslüman kardeşler bu gösteri zincirini başlatırken oldukça dikkatli hareket etmiştir. Şiddet eğilimli cihat gibi hareketlerle birlikte davranmadığını göstermek için sadece ABD karşıtı ılımlı sloganlara izin verilmiş, pankartlarda şiddet unsuru

⁴¹ Issam al-,Aryan, “The Brotherhood”s Reform Initiative—A Reading of the Realities and the Implications,” al-Mujtama”, no. 1592, 13 Mart 13, 2004

bulunan ögelerden titizlikle kaçınılmıştır. Küçük gruplar halinde başlatılan bu gösterilen diğer gruplara taşınmasıyla bir mobilizasyon gerçekleştirilmeye çalışılmıştır⁴²

27 Kasım 2003'te Başkent Kahire'de ki Nasır şehir stadyumunda gerçekleştirilen gösteriye yüz bin kişi katılmıştır. Mübarek rejiminin hoşgörüsü ile yapılan bu gösteride polisin güvenlik önlemler altında ABD'ye karşı saldırgan bir dilin kullandırılmamasına özen gösterilmiş, gösteri yalnız savaşı protesto olarak sınırlandırılmıştır. Müslüman kardeşlerde bu gösteriye katılmış fakat düzenleyicileri içersinde yer almamışlardır.⁴³ Fakat bu gösteri stadyumda başlayacak diğer gösteriler için bir başlangıç rolü oynamıştır. Partiler ve sendikalar gösterilerinde bu stadyumu kullanarak üyelerini daha sonraki gösteriler için hazırlamışlardır. 2003'te bu stadyumda Nijerya-Mısır maçı bir spor müsabakası olmaktan çıkarak partilerin renklerini taşıyan flama ve afişlerin yer aldığı politik bir arenaya dönüşmüştür.⁴⁴

Mart 2004'te öğrenciler, avukatlar, mühendisler ve doktorlar ayrı ayrı gösteriler düzenlemişlerdir. Bu gösteriler de hedef şimdilik ABD'nin Irak politikaları olmuşsa da hükümeti eleştiren konuşmaların da başladığı görülmüştür. 25 Mart'ta Ezher Camisinin önünde kalabalık bir savaş karşıtı öğrenci gösterisi olmuş, gösteriye ülkenin sol eğilimli aydınlarından katılanlar olmuştur. Sol gruplar iki gün sonra ABD büyükelçiliği önünde farklı bir gösteri düzenlemişler bu gösteriye polisin verdiği bilgiye göre yalnızca 200 kişi katılmıştır. Nisan ayının ikinci günü Ezher caminin önünde İslamcı öğrencilerin

⁴² <http://harakamasria.org/?q=node/2944>, 21 Mart 2010

⁴³ Al Hayat, 28 Kasım, 2003

⁴⁴ Al Watan 12 Haziran 2003

düzenlediği bir gösteri gerçekleşmiş olan gösteriye Kahire'nin değişik üniversitelerinde eğitim gören 5 bine yakın öğrenci katılmıştır. Gösteride Mübarek aleyhtarı sloganların atılmasıyla polis gösteriye müdahale etmiş, 50'nin üzerinde öğrenci çıkan çatışmalar sonucu yaralanmış, 112 öğrenci de güvenlik güçleri tarafından tutuklanmıştır⁴⁵Vefd partisi bu gösterilere sessiz kalırken Kifaye hareketi gösterileri alkışlamıştır. Kifaye hareketinin üyelerinin bu dönemde sınırlı oluşu tek başına bir gösteri düzenlemesini engellemiş, genellikle Müslüman kardeşler tarafından organize edilen gösterilere destek vermiştir⁴⁶2005'te düzenlenen gösteriler, sivil toplum kuruluşlarının birçoğu Tagammu, Vefd ve Sosyalist Nasır Partisi'nin katıldığı büyük gösteriler olmuştur. 2005'te gerçekleşen geniş katılımlı gösterileri genelde Kifaye hareketi organize etmiş, diğer gruplar da destek vermişlerdir.

2005 seçimleriyle Mısır'da ilk kez birden fazla aday başkanlık yarışına katılmıştır. Vefd lideri Numan Jumman, Ghad lideri Eymen Nur, Ahrar'ın adayı Enver Sedat'ın yeğeni Talat Sedat ve Hüsnü Mübarek seçilmek için yarışmışlar fakat kazanan her zamanki gibi yüzde doksanın üzerinde oy alan Hüsnü Mübarek olmuştur. Eymen Nur bir sosyal hareketin lideri olduğu için etkisi diğerlerinden daha çok hissedilmiş, bu yüzden seçim sonrasında tutuklanan ilk lider olmuştur. Ülkenin her tarafında Nur'un tutuklanmasına karşı imza kampanyaları başlatılmış, fakat hükümetin bu eylemin suç teşkil ettiğini, imza verenler hakkında soruşturma başlatılacağını açıklaması üzerine

⁴⁵ Al Mısıryye, 26 Mart 2004

⁴⁶ <http://www.alwasatparty.com/text/Wasat%20final%20minus%20table%20of%20contents.doc>, 13 Ekim 2009

Kifaye liderleri topladıkları imzayı meclis yerine Birleşmiş Milletler temsilciliğine vermişlerdir.⁴⁷

Nur'un tutuklanmasına ülkenin birçok aydını karşı çıkmasına rağmen hükümet, geri adım atmamıştır. Vatan, Hayat gibi gazete ve dergilerde tutuklamaları eleştiren makalelerin çıkması gazetelerin birkaç gün yayın hayatına durmasına ve bazı yazarların hükümetin baskısıyla işten çıkarılmalarını sağlamıştır. Nur, hapisanede açlık grevi başlatmış bunun üzerine ABD büyükelçisi Mübarek'le görüşmüş fakat bir sonuca varılamamıştı⁴⁸Bu gösterilerin düzenlenmesinde Kifaye'nin çıkardığı Arabi gazetesi ve internet blogları etkin rol oynamışlardır. Örneğin Arabi gazetesinin tirajı gösterilerden önceki 30 binlerden 50 binlere çıkmıştır. Ertesi gün gazetede gösteriyle ilgili başta Abdülhalim Kandil gibi Kifaye liderlerinin övücü yazıları çıkmıştır.⁴⁹

Kifaye, gösterilerine bir süre ara verse de, Müslüman Kardeşlerin sürdürdüğünü; 28 Mart 2005 gösterisi kalabalık olmasına rağmen Kifaye hareketinin destek vermediğini görüyoruz. Gösterinin amacı göstermelik değil gerçek reformların yapılmasıydı. Gösteriyi düzenleyen organizasyonun lideri Essam Eryan, gösteriye kifaye'nin destek vermesini demokrasiden yana olmadıkları şeklinde açıklamıştı⁵⁰Bu eleştiri üzerine Kifayenin liderlerinden Kandil, Müslüman Kardeşlerin demokrasiyi

⁴⁷ Al Hayat, 12 Haziran 2005

⁴⁸ Al Hayat, 23 Haziran 2005

⁴⁹ Arabi, 21 Nisan 2006

⁵⁰ Al Ahram 29 Mart 2005

yalnız kendileri için istediklerini, başkalarının endişelerini dikkate almadıklarını bu yüzden ve sonrasında bu tür gösterilere destek vermeyeceklerini söylemişti.⁵¹

Fakat Kandil'in, bu değerlendirmesi 1000 kişinin tutuklanmasıyla sonuçlanan Temmuz gösterisinde, tutuklananlar içinde Kifaye üyelerinin de olması⁵² hareket içinde bir bölünmenin olduğunu gösteriyordu. Kifaye, liderlerinin tutuklanmasıyla etkisizleşirken ve bölünme yaşarken Müslüman Kardeşler tekrar Mübarek rejimine karşı toplumun muhalefet kartını üstlenmeyi başarıyordu.

5.2 KİFAYE HAREKETİ

5.2.1. LİBERAL BİR DİRENİŞ

Mısır'da 2004 Sonbaharında, üyelerinin çoğunluğu avukatlardan oluşan ve kendilerine “yeter” anlamına gelen Kifaye adını veren sosyal bir hareket ortaya çıktı. Bu hareket başlangıçta bir sivil toplum hareketi iken kısa zamanda siyasi bir harekete dönüşerek Mısır halkının özgürlük, eşitlik, adalet gibi taleplerini Mısır siyasetine taşımak istedi. Mısır siyasetinin alışık olmadığı araçları kullanan Kifaye hareketi, Mübarek yönetimine karşı yeni sosyal hareketlerin yaygın bir şekilde kullandığı karnavalistik eylemler ortaya koyarak toplumun bütün kesimlerine ulaşmayı başardı. İnternet ve cep telefonu gibi iletişim araçlarını yaygın bir şekilde kullanan hareket,

⁵¹ Al Ahram 29 Mart 2005

⁵² Al Hayat, 17 Temmuz, 2005

Mübarek rejiminin tepkisine neden olurken şiddet içermeyen eylemleri yasaklandı ve liderleri hapse atıldı.⁵³

Mısır muhalefesinde önemli bir rol üstlenmiş İslamcılar, hareket mevzilerini yeni kuşak liberal gençlere terk etmek zorunda kaldılar. Hareketin aktörleri aydınlar ve yeni mesleklerine kavuşmuş beyaz yakalılardan oluşuyordu. Hareketin liderlik tipolojisi geleneksel Ortadoğu liderlerinden çok batılı liderlere benziyordu. Lider ve hareketin liderleri arasında hiyerarşik bağ yerine gönüllü bir bağlılık göze çarpıyordu.⁵⁴

Kifaye hareketi, bir ABD projesi mi yoksa Mısır demokrasisinin olağan bir sonucu mu bunu ileriki günlerde göreceğiz. Fakat Kifaye hareketi için söylenecek en doğru söz onun siyasal bir hareket olmaktan ziyade Ortadoğu ülkelerinde görülmeye başlanacak yeni sosyal hareketlerden biri olduğudur.

Kifaye hareketinin aktörlerinin medyaya karşı yoğun bir ilgi gösterdikleri görülmektedir. Katar'dan yayın yapan el Cezire televizyonunun kurucuları arasında Kifaye hareketinin aktörlerinden İman Ramazan'da bulunmaktadır. İman Ramazan yaptığı tartışma içerikli televizyon programlarında Mübarek yönetiminin özgürlükleri kısıtlamasına sert eleştiriler yapmıştır. Mısır devlet başkanlığı süresinin iki döneme geçmemek kaydıyla beş yılla sınırlı tutulması gerektiğini söylemesi tutuklanması ve hapis cezası almasına neden olmuştur. İmam Ramazan ayrıca güçler ayrılığı, basın ve

⁵³ Shorbagy, Manar, "The Egyptian Movement for Change-Kefaye: Redefining Politics in Egypt", **Public Culture**, 2007 Cilt: 17 Sayı:1, ss. 175-

⁵⁴ 62 Abbas, Wael, "A Special Report on the Imprisonment of Aiman Nour," Misrdigital.blogspot.com, December 31, 2005. (1 Nisan 2009):

ifade özgürlüklerinin sağlanması partilerin serbest bir şekilde faaliyetlerinin yapabilmeleri için Mısır anayasasında düzenlemelere gidilmesi gerektiğini savunarak devlete karşı sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi gerektiğini makale ve kitaplarında belirtmiştir.⁵⁵

5.2.3 POPÜLER BİR KİTLE HAREKETİ

Kifaye hareketi kısa bir süre içerisinde beklenmedik bir başarı göstererek Mübarek rejimini dışarıda yıpratmış gibi Mısır halkına şiddet dışında çözüm arayışları da sundu. Fakat esnek yapılanması daha sonraki dönemlerde pasifleşmesine ve bölünmesine yol açtı. Enver Sedat'ın bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra 1981'de devlet başkanlığına getirilen Hüsnü Mübarek'in devlet başkanlığı için tekrar adaylığını koyacak olması Kahire Barosu'nda birkaç batıda eğitim görmüş avukatın "artık yeter" sloganı ile mahkeme çıkışlarında gösteri yapmalarına yol açtı. Hükümetin avukatlara karşı orantısız güç kullanması diğer muhalif kesimlerinde "yeter" sloganının benimsemelerini beraberinde getirirken hareket kısa zamanda bir sivil toplum hareketi haline geldi. Müslüman Kardeşler dışında diğer muhalif örgütler harekete eklenerek hareketin bir siyasi partiye dönüşmesi için çaba gösterdiler.⁵⁶ Hareket, kanuni bir yapılanma içerisinde hareket ederek Mübarek rejimine karşı muhalefetini basının desteği ile geniş halk kesimlerine ulaştırmayı başardı. Mübarek rejiminden hoşnut olmayan çevreler için Kifaye, bir çekim merkezine muhalefetin en baskın gücü haline geldi. İyi eğitilmiş profesyonel avukatların liderliğindeki hareket, insan hakları basın, ifade özgürlükleri, demokrasinin geliştirilmesi, kanun gücünün benimsenmesi gibi temalarda hükümete sert

⁵⁵ BilQzeez, *age*, s.131

⁵⁶ Brown, Nathaniel, and Michele Dunne, "Egypt's Controversial Constitutional Amendments: A Textual Analysis," Carnegie Endowment for Peace, March 23, 2007, (25 Temmuz 2009)

eleştiriler yöneltti.⁵⁷ Kifaye hareketinin geniş halk kesimlerinde başarılı etkide bulunmasının birkaç nedeni vardır. Öncelikle Kifaye hareketinin liderleri mesajlarını Mübarek'in etrafında olanların bile benimseyeceği basit bir dil kullandılar. Mücadelelerini “yeter” biçiminde isimlendirmeleri yalnız Mübarek'e karşı değil aynı zamanda Mısır'ın son altmış yıldır yaşadıklarına bir tepkiydi. Mısır halkının büyük bir bölümü günde 2 doların altında yaşarken, yolsuzluk, rüşvet, hukuksuzluk, ağır işleyen demokrasi ülkenin kaderi olmuştu. Mübarek'in kendisinden sonra yerini oğluna bırakacak olması bu kaderin devam etmesi anlamına geliyordu.

58

Kifaye başlangıçta farklı kesimlerden gelen bireylerin ortak menfaat için bir araya geldikleri gruplardan müteşekkildi. Aralarında ne geçmişe ait bir bağ ne de ideolojik bir benzerlik bulunuyordu. Ortak menfaat daha fazla demokrasinin gelişmesiydi. Farklı sosyal geçmişe ve partilere sahip birey ve gruplar hedeflerini gerçekleştirmek için Kifaye'yi ortak bir çatı olarak görüyorlardı. Ortadoğu'nun radikal, uzlaşmasız, şiddet eğilimli hareketlerinden bıkmış kesimler için bu hareket yeni, denenmemiş bir sesti.⁵⁹

5.2.4 KİFAYE HAREKETİNDE SOSYAL EYLEM

Kifaye hareketinin hedefinde devlet gibi görülse de aslında hedef toplumun kendisidir. Kifaye hareketi ortaya çıktıktan sonra feministleri, doktorları, öğrencileri, mühendisleri, yazar ve gazetecileri içine alan yeni sivil toplum kuruluşları oluşturması

⁵⁷ BilQzeez, *age*, s:152 79 BilQzeez, *age*, s:154

⁵⁸ BilQzeez, *age*, s:154

⁵⁹ Brown, *agm*

toplumun öncelikle hedeflendiğini göstermektedir. Bu toplumsal alan, Kifaye için sosyal hareketliliğin gerçekleştiği alanlardır. Toplumsal alan aynı zamanda Kifaye için kimliklerin toplumsal egemenlik ilişkilerinin yeniden inşa edildiği, toplumun kendisini rasyonelleştirebildiği ve özgürleştirebildiği bir alandır. Kifaye hareketinin katılımcıları toplumsal rolleri açık bir ilişki barındırmamaktadır. Katılımcıların arka planlarında şehirli bir sınıf olmasına rağmen aslında sınıflar üstü bir özelliğindedir.

Hareketin temel referans aldığı bir ideolojisi yoktur. Demokrasiye çağrı yaparken özgürlüklerin, insan haklarının geliştirilmesi anlamında bir çağrı yapar. Ortak bir ideolojik bakış, hareket üyeleri arasında söz konusu olmayıp onları birleştiren öge birbirleriyle hareket etmede istekli oluşlarıdır. Değerler ve fikirler açısından bir çoğulculuk sergileyen Kifaye, ülküsel ideolojik amaçlar için değil pragmatik amaçlar için harekete geçmektedir. Hareket üyelerinin eylemleri, katılımları kendi özgür iradelerine bağlı olduğu için karar alma süreçleri de oldukça esnekler. Bu hareket için önemli olan günlük hayat pratiğinin demokratik değerler üzerinden yürütülmesidir.

Ekonomik konular, Kifaye hareketinin öncelikli gündeminde değildir. Eğer demokratikleşme gerçekleşirse ekonomik sorunların da düzeleceğine inanılmaktadır. Bu açıdan feministlerin neden bu harekete destek verdikleri gözden kaçırılmamalı, çünkü feministler Kifaye yoluyla kimliklerini gösterebilmiş, geniş kitlelere seslerini duyurabilmişlerdir. Bir anlamda kadın özelinde bireyle kendini tanımlama olanağı yakalamışlardır.

2006'da gerçekleşen "radyom için özgürlük istiyorum" eylemi Kifaye hareketi üyelerinin sahiplendiği bir eylem türü olmuştur. Eylemler cep telefonu ve internet

aracılığıyla duyurulmuş intifa radyosunun kapatılması üniversite öğrencilerinden, doktorlara, doktorlardan avukatlara kadar geniş bir yelpazede bazen şehir trafiğinde kornalar çalınarak, bazen taksiler yollarda kısa süreli duraklamalar yaparak Kifaye üyesi birisine ait radyonun kapatılmasını protesto etmişlerdir⁶⁰

Kifaye hareketinin sergilediği eylem biçimleri modern dünyaya aittir. Eylem, değerli ve benzer kaynaklar arasında mücadele eden grupları Kifaye çatısı altında birleştirerek sisteme karşı muhalifler arasında bir işbirliği ortamı sağlamıştır. Farklı gruplardan gelenler bir dayanışma içerisine girerek kolektif bir kimliği paylaşmışlardır. Bir başka anlamda bu gruplar birbirleri için tanıma ve tanınma ilişkilerine girmişlerdir. Bu bağlamda Kifaye hareketi dayanışmaya dayalı, bulunduğu ortamın sınırlarını zorlayan sosyal bir eylem taşıdığı için yeni sosyal hareketler içinde değerlendirdik. Kullandığı eylem biçimlerinin toplumsal olduğu kadar bireysellik taşıması ve hareketin bir “şey” den öte eylem sistemi olması bu argümanımızı güçlendirmektedir⁶¹

Kifaye hareketi sosyal hareketlerde olduğu gibi ekonomik temeller üzerine yükselmemiş, bireysel ve toplumsal hakları öncelikle eylem biçimini siyasal, toplumsal ve kültürel olana yönlendirmiştir. Post modern dönemin en önemli özelliklerinden birisi geleneksel ilişkilerin ekonomik boyuttan ayrılarak kültürel ve bireysel alana kaymasıdır. Bu nedenle eylemler, sosyal hareketlerin kullandığı gösteri biçimlerini kullansa da bireysel ve toplumsal yönü daha fazla açığa çıkmaktadır.⁶²

⁶⁰ İntifa radyosunun kapatılma sebebi Mübarek'in haberleri sunan spiker tarafından alaya alınmasıdır.

⁶¹ Ahmed Bahaa Din Shaaban, agm

⁶² Wahid Abdel Maguid, agm

Kifaye hareketinin aktörlerine baktığımızda oldukça değişken oldukları görülmektedir. Çünkü onların işlevleri sorunu görünür kılmak ve sorunun ne olduğunu orta koymaktır. Bu aktörleri yalnız bireyler olarak sınırlamak da mümkün değildir. Örneğin bloglar yeni bir çeşit aktörler ortaya çıkarmıştır. Kifaye'nin yalnız siyasi kaygılar için sosyal eylemde bulunmadığı aynı zamanda bireylerin ve toplumların sembolik ve kültürel değerleri için de mücadele ettiği görülmektedir. Bir şekilde Kifaye, insanların hayatlarını değiştirmeye çalışmakta toplumdaki daha genel değişimler için sosyal eylemde bulunmaktadır. Sosyal eylemlerde bulunurken sembolik bir dilin insanın kendi hayatını değiştirebileceğini göstermeye çalışmaktadır.⁶³

5.3 6 NİSAN HAREKETİ

Ahmed Maher ve Israa Abdel Fattah facebook grubu kurmaya karar verirler. Bu ikili Al-Ghad partisinin gönüllüleri iken tanışmışlardır. Mısırda muhalefet yapmanın gerekliliğinden ve zorluğundan bahsedip sanal ortama yönelmişlerdir. Çünkü sünya futbol şampiyonasında Mısır ın fan sayısı 45.000 e ulaştığını görmüşlerdir. Hemen işe koyulup kendilerine bir facebook grubu kurup ilk gece 300 kişiye davet yollarlar ve sabah baktıklarında üye sayıları 3000 dir. Bunu üzerine öfke günü olarak tanımladıkları 25 ocak tarihine halkı sokağa çıkmaya örgütlerler. Ve önlerinde bir Tunus örneği vardır. Ve bu yüzden daha tedbirli ve dikkatli yol aldılar. Halkı 25 ocak günü sokağa çıktıklarında siyah giymeye ve yanlarında Mısır bayrağı bulundurmaya davet ettiler.6 nisan örgütü tarafından organize edilen eylem 25 Ocakta dalga dalga tüm yurda yayıldı.

⁶³ Al Dustur, 23 3 2005

Müslüman kardeşler örgütünde eyleme destek vermesi ile tüm halk sokağa döküldü günlerce süren eylemler sonucu liderlerini alaşağı etmeyi başardılar. Teknolojiyi iyi bilen ve eğitimli insanların ellerinde şekillenen bu eylem gençlerinde etkisiyle bu kadar hızlıca yayıldı. Tunus örneğinden sonra cereyan ettiği içinde daha bilinçli örgütlenme yoluna gittiler.

Kolektif hareket etme aynı zamanda kolektif kimliği beraberinde getirmiştir. Bu yeni kimlik olgusu aynı şekilde hareket oluşumunun temelini göstermektedir. Mobilazasyon faktörleri ile hareketi oluşturanlar, kendilerini daha güçlü hissedecekleri için bu yeni kimlikte buluşmuşlardır⁶⁴

Kişilerin bireysel hayatlarındaki kimliklerin çok önemi yoktur ve bu kimlikler birbirleri ile çatışma içerisinde değillerdir. Örneğin yıllardır birbirine düşman gözle bakan Kıptiler ve İslamcılar, Kifaye kimliğini ortak bir kimlik olarak paylaşmış, sosyal eylemlerde birbirleriyle dayanışma içerisinde olmuşlardır.⁶⁵ Kolektif bir kimliğin hakim olduğu demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokratikleşme kimliğin ana unsurları olduğu görülmektedir. Bu bakımdan geleneksel kimlik siyasetinden farklı bir tutum benimseyen hareket kendi bünyesindeki kimlikleri yok ederek değil taşıyarak gelişmesini sağlamıştır. Bu bağlamda Kifaye'nin birbirleriyle ilişkide olan kimlikler için bir üst kimlik olduğunu söyleyebiliriz.⁶⁶ toplumsal bir muhalefet yapmaktadır. Fakat dayandığı toplumsal taban ve kurduğu ağ yeni toplumsal hareketlerin

⁶⁴ Benin, Joel., "Social Movements and the Future of Egyptian Politics", *Middle East Report Online*, 10 Mart 2010

⁶⁵ "A time to judge" *Cairo Magazine* Şubat, 2005

⁶⁶ Ahbar, 14 Nisan 2005

aynısıdır.⁶⁷Mısır'da müslüman kardeşler Kifaye ve 6 Nisan grupları tarafından gerçekleştirilen sosyal medya devrimleri diye adlandırdığımız, eylemlerin gerçekleşmesi birbirine farklı ideolojilere sahip grupların tek bir amaçla birleşmesi sonucu gerçekleşmiştir. Lakin bir parti eşliğinde yapılmadığı için sadece hükümet karşıtı kişilerin birleşip hükümeti devirmesi o ülkeye refah getirmez derin bir kaosun içine sokar. Nitekimde Mısır da da böyle oldu. Eylemden sonrası planlanmadığı için şu an belirsizlik süreci devam etmektedir. Müslüman kardeşlerin devrilen hükümete yakın olmalarından dolayı bir çok üyeleri hükümet içindeydi ve tam tarafsız olamamaktadır. Aslından 6 nisan grubunun başlattığı ve diğer gruplarında desteğini vermesi ile büyük sükse yaptı. İnternetin etkisi ilede hızlıca yayıldı. Fakat bu işin kaymağını müslüman kardeşler grubu yemektedir. Çok eski yıllarda kurulmuş olan grup hükümet içinde zaten mevcut üyelerle faaliyet göstermekteydi ve bu eylemler resmen hükümet içinde yer aldılar. Ama ellerinde yapılmış bir plan olmadığı için ülkeyi belirsizlikten çıkartamamaktadırlar.

⁶⁷ Wahid Abdel Maguid, "Uncertain Political Map in Egypt", Al Kharita Al Syassia Al Murtabika fi Misr, **Al Hayat**, 23 Ekim 2005

6.DİJİTAL AKTİVİST HAREKETLER

Mısır ve Tunus örnekleri dijital aktivist hareketlerin en başarısız örnekleridir. Çünkü sonrası planlanmayan kısa sürede gelişen eylemler hayata geçtiğinde başarılı olabilir. Dijital aktivistlerin yapmış olduğu dijital activist hareketler olarak adlandırılan bu eylemler amacına ulaşmıştır. Eylemin başında bir muhalefet partisi ya da liderlik vasfına Uygun birileri olmadığı için, eylem sonrası planlanmadığı için yerini kaos ortamına bırakmıştır. Nitekimde Mısır ve Tunus örneğinde de bu şekilde olmuştur. Sonuç itibari ile dijital aktivistler başarısız olmuştur.

Devrim sonrası yeni kurulan hükümetle eylemci gruplar liderlerinin bazılarının iş birliği içinde olmasında cabası. Uzun süre öncesi sonrası planlanmadan gerçekleşen dijital aktivist hareketler amacına ulaştada başarısız olur. Köklü bir değişim gerektiren, iyi bir organize isteyen ve istikrarlı bir eylem planı yoksa saman alevi gibi birden yanan öfke ile yak yık parçala modeline dönüşen şiddetle istediklerini yaptırın bir grup insanın yaptığı eylem olur. Çeşitli güçler kullanarak amacına ulaşabilir. Lakin istikrar sağlanamaz sonuç itibari ile başarısız olur.

7.DİĞER DİJİTAL EYLEMLER

7.1 TÜRKİYE İNTERNETİME DOKUNMA

22 Ağustos 2011 de uygulamaya geçecek olan internet yasasına karşı binlerce insan eylem yaptı. Yürürlüğe girecek olan internet yasasına karşı Türk Halkı sosyal medya üzerinden çığ gibi büyüyerek 15 Mayıs 2011 de Türkiye'nin çeşitli illeride internetime dokunma eylemi gerçekleştirdiler.

Sosyal medyada örgütlenen Türk halkı, twitter üzerinden birbirinden ilginç sloganlarla eyleme destek verdi. Eylem için tişörtler bastırıldı ve yüzbinler sokağa döküldü. Ortada doğudaki gibi kanlı bir eylem olmasada sosyal medyanın gücünü kullanan Türk halkı, çok kısa süre örgütlenerek sokağa döküldü. Türkiye örneğindende yola çıkarsak sosyal medyanın çok güçlü bir araç olduğunu çıkartabiliriz.

Türkiye örneğine dijital aktivist hareketler başarılı olmuştur. Önce yasanın yürürlüğe girmesi ertelenmiştir. Daha sonrasında var olan durum içerisinde iyileştirme yapılmıştır. Bu başarılı bir dijital aktivist eylemdi. Çünkü dijital aktivistler eylem öncesi çok iyi bir şekilde organize olmuşlardır. Maksatları kavga dövüş, vur kır parçala modeli

değil yasayı protesto etmektir. Eylem öncesi tişörtler basarak ve pankartlar hazırlayarak eylem gününe odaklanıp; sosyal medyayı kullanıp daha çok kişiye ulaşımlardır. Ve eylemleri o günle sınırlı kalmıştır. Çünkü öncesi ve sonrası yok sadece o gün için bu eylem planlandı. Sonrası yok ve sonuç itibari ile dijital aktivist eylem başarıya dönüştü. Ülkemizde, dijital aktivist eylemin başlangıcı ve bitişi belli olduğu için sonrasında bir kaos ortamı doğmadı. Kaldığı dijital aktivist eylemler yasayı o hali ile yürürlüğe koydurmamayı başardı.

7.2 YUNANİSTAN – İTALYA – PORTEKİZ – İSPANYA

Yunanistanda başlayan ve ıspanyaya sıçrayan ben ödemiyorum eylemide sosyal medya üzerinden yayıldı. Polisin "Sol" metro durağı önünde sıkı güvenlik önlemi alması üzerine "Callao" metro durağına giden ve biletini okutmadan turnikelerden atlayan bir grup genç, metro içinde polis tarafından durduruldu. Verilen bilgilerde, göstericilerle polis arasında olayların çıktığı, 4 kişinin gözaltına alındığı ve bir polisin hafif yaralandığı bildirildi. Gençler, arkadaşlarının gözaltına alınmasını protesto etti. Başarılı dijital aktivist eylemlerine örnektir. Yunanistan ve İspanya ‘daki gençler protesto için bir günlük eylem kararı alıp bunu sosyal medya üstünde yayıyorlar ve o günle sınırlı olarak

hayata geçiriyorlar. Polisler arbede çıkması vs önemini yitiriyor. Sonuç itibari ile bu gençler eylem öncesi sosyal medyayı kullanarak sistemli bir şekilde örgütleniyor ve yapmak istediklerini yapıyorlar. Sonrası yok çünkü eylem o gün için planlandı ve son buldu.

Avrupa ya sızrayan ve öfkeli hareketi olarak ta adlandırılan bir diğer dijital aktivistlerin eylemi olan eylemde aslında başarılı sayılabilecek bir eylemdir. İnsanlar kısa sürede sokağa dökülüp, çoğalıp yakıp yıkmaya başladılar. Bu sebepten dolayı öfkeli hareketi dendi. Bu eyleminde öncesi sonrası yoktu. Karar verdiler hayata geçirdiler ve seslerini sert bir şekilde duyurdular. Sonuç sonrasında bir kaos ortamı yok. Tarihe öfkeli hareketi olarak geçen bir grup insanın çok kısa sürede örgütlenip sokağa dökülmesiyle son bulan başarılı bir eylemdir.

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz değişim sürecinin aslında temelleri 1970 lere dayanıyor. İletişim çağının başlamasıyla dünya değişim sürecine giriyor. Bu süreç, enformasyon ve iletişim teknolojilerine bağlı yeni bir teknoloji paradigmasının ortaya çıkardığı çok yönlü bir süreçtir. . Teknoloji, toplumlarda pek çok ekonomik, kültürel, toplumsal değişikliğe yol açarken toplum da kendi ihtiyaçlarına, değerlerine ve teknolojiyi kullananların ilgilerine bağlı olarak teknolojiyi şekillendirir. Bu şekillenmenin 21. yüzyıldaki karşılığı bütün dünyayı fiber optik kablolarla ve uydularla saran ağlardır. Yani gelişen teknoloji ile internetin kullanımının yaygınlaşmasıdır. Bilgisayarlarla başlayan internet kullanımı son yıllarda küçüklere kadar girmiş bulunmaktadır. Çünkü teknolojik olarak internet, mobil seçeneği ile kullanımını kolaylaştırdı.

Mobil internet sayesinde anımsal kavramı doğmuştur. Kişiler yer ve mekana bağlı kalmadan, istedikleri anda istedikleri yerden sosyal platformlara girip fikirlerini beyan edebilir, yorum yapabilir veyahut tartışmalara katılabilir hale gelmiştir. Bu sebepten kişilerin farklılık düzeyleri artmıştır. Bu sayede eski usul iletişim devri kapanmak üzeredir. Nedir bu yeni iletişim devri dersek; klasik medya diye tabir ettiğimiz medyada geri dönüşleri hemen alamıyorduk veya alsakta çok başarılı olmuyordu. Yeni medya sayesinde televizyonda çıkan bir habere, gün içinde gelişen her türlü olaya ya da bizi rahatsız eden bir duruma tek tıkla dahil olabilir ve fikir beyan edebiliriz. Buda etrafımızdaki konulara duyarsız olmadığımızı gösterir. Bunun en güzel

örneği Türkiye ‘de geçtiğimiz yıl yürürlüğe girecek olan internet sansürü yasasını protesto etmek amacıyla halkın önce facebook twitter gibi sosyal platformlarda fikirlerini beyan etmesi ve daha sonra sosyal platformdan örgütlenerek sokağa dökülmeleri, yeni medyanın bir başarısıdır. İnsanlar yeni medya sayesinde zaman ve mekandan bağımsız çok kısa sürede örgütlenebiliyor. Türk halkı #internetime dokunma etiketi altında sokaklara döküldü. Eylemlerini gerçekleştirip, seslerini duyurdular. Bu dijital aktivist hareket sonucunda internet yasası bir süreliğine rafa kalktı sonra revise edilip iyileştirme yapıldı. Bu da sosyal medyanın başarısı olarak gösterilmektedir.

Sosyal medyanın yaygın kullanılması sayesinde dünyanın çehresini değiştiren bir süreç başladı. Adı sosyal medya devrimleriydi

Aslında sosyal medya devrimleri denen olayların başlangıcı Obama’nın seçim stratejisi, Wall street eylemlerine ve İran seçimlerine kadar dayanmaktadır. Bu süreci weakileaks, Arap baharı ve öfkeliiler hareketi izlemiştir. Obama’nın seçim sürecinde sosyal medya platformlarını etkin bir şekilde kullanması ve ekonomik krizi protesto için wall street eylemlerinin gerçekleşmesi tüm dünyanın dikkatini çekti ve bu başarının internet olduğunun farkına vardılar.

Obamanın peşine İran seçimlerini protesto eden gençlerin öldürülen gazeteci genç için toplanma kararı aldılar. Sosyal medyayı kullanarak Tehran meydanında toplandılar ve ses getiren bir eylem yaptılar.İran hükümeti internet üzerinden bir çok uygulamaya erişimi, bu eylemden dolayı engelledi. Bu bir çözüm yada ceza mıdır?

bilemeyiz. İnan'ın bu tutumu dünya da bir şey değişirdi mi? Elbette hayır. İnan'ın ardından sahneye çıkan dijital aktivistler gene yapmak istediklerini yaptılar.

2010 da wikileaks olayları patlak verdi. Gökten bomba gibi wikileaks belgeleri düştü. Asigne göre'Rejimlerin tutumunu ciddi sekilde degistirebilmek için açıkça ve cesurca düşünmeliyiz; çünkü öğrendiğimiz tek bir şey varsa o da şudur: rejimler değişmek istemezler. Adil olmadığını gördüğümüz ama karşı durmadığımız her durumda adaletsizliğin parçası oluruz. diyerek bombanın fitilini ateşlemiştir. Arap baharı dediğimiz otoraktik ülkelerde domino etkisi yaratan Tunus, Yemen, Libya, Mısır derken bir çok arap ülkesini sıçrayan kanlı bir süreç başlamıştır. Bu süreç yeni medya devrimleri olarak adlandırılmıştır. Yanlış bir terimdir. Çünkü yeni medya bir devrim yapmadı yeni medya dediğimiz sosyal ağları içeren bir kanaldır. Dolayısı ile insanlar bu kanalı başarılı bir şekilde kullanarak devrimler gerçekleştirmişlerdir. Peki nedir bu sosyal medyanın başarısı veya neden devletler bu ayaklanmaları engelleyemedi yada bastıramadı? Çünkü dünyanın her yerinde hayatımızın her anında sosyal medyayı kullanır olduk. Wikileaks belgelerinin patlak vermesinin ardından, diktatör liderlere karşı halk sosyal platformdan çok kısa sürelerde örgütlenerek isyan başlattılar ve domino etkisi ile komşu ülkelere sıçradı. Devlet bu ayaklanmalara karşılık verince kanlı bir devrime dönüştü. Peki neden Avrupa değilde araplardı dersek; bana göre bu bir kırılma noktasıydı, bezmiş halk uzun süredir bunu planlamaktaydı. Lakin bir türlü örgütlenememekteydiler. Değişen dünya düzenine onlarda ayak uydurdu ve çok kısa sürede twitter ve facebook üzerinden ülkelerinin en büyük meydanlarını seçerek

eylemlere başladılar ve başarılı oldular. Mısır hükümeti üstünden gidersek eylemi bastırmak adına server larını kapatması bile bu durumun son bulmasına yetmedi.

Bu noktada MC Luhan ve Pier Levy nin teorilerinin yolları kesişiyor. ‘Mc Luhan ‘a göre gün gelecek herşey bir hava hattı yada canlı yayın gibi bir durum üzerinden gerçekleşecektir. Piere göre ise’ internet denen hat sayesinde insanlar dünyaya karşı koyacak yayılım kültürü ile birbirlerini çok kolay etkileyecek ve zaman mekandan bağımsız bir şekilde örgütlenerek engellenmesi çok zor güçler olacaktır. Henry Jenkins ise Mc luhanın izinden giderek Pierre levy’ide destekleyerek ‘conversation culture’ adlı kitabında internetin etkilerini değinmiştir. Ve bu kitap bir nevi internetin neler başarabileceğinin öngörüsü niteliğinde olmuştur.Sosyal medya devrimleri Mc Luhan ve Levy ve Henry Jenkins nin öngörülerini gerçeğe dönüştürdü. Halk büyük bir güç halinde engellenmesi imkansız bir şekilde sosyal platformlardan üzerinden örgütlenerek merkezi otoritelere karşı ayaklandılar ve istediklerini yaptılar. Sosyal medya sayesinde değilde sosyal medya ile dünyanın çehresini değiştirecek süreci başlattılar. Bu eylemleri gerçekleştiren dijital aktivistler deniz yıldızına yada örümceğe benzetildiler. Bölünselerde yaşamaya devam eden varlıklar gibi.

Avrupa ya ise öfkeli hareketi olarak yayılan olaylarda halk tıpkı arap baharında olduğu gibi sosyal medyayı kullanarak sokaklara döküldü Yunanistanda patlak veren ekonomik krizle başlayan süreç İngiltere İtalya Filipinler ve İspanya ile devam etti. Yunanistan da metroya para vermek istemeyen gençlerin sosyal medyayı kullanarak yaptıkları ‘ben ödemek istemiyorum’ eylemi; daha sonra bir grup genç tarafından gene sosyal medyayı kullanarak farklı ülke yani İspanya da yapmaları. Global

köy olayını doğrular nitelikte idi. Artık dünyadan bir tık uzaktayız. Dolayısı ile yakınımızda uzağımızda gelişen olayları örnek alabiliyoruz yada bizleride etkileyebiliyor. Dijital aktivistlerin Avrupada var oluşları da bu şekilde olmuştur.

Mısır ve Tunus örneğinde dijital aktivistler uzun vadede plan yapmadıkları için başarısız olmuşlardır. Çünkü sadece devlete muhalefet olan insanların gerçekleştirdiği bir eylem olduğu için başlarında muhalefet partisi gibi bir lider parti veya güç olmadığı için Devrimler sonrasında tedirgin edici ve net olmayan bir atmosfer söz konusudur. Bu yüzden başarısız bir dijital aktivist hareketler olarak adlandırabiliriz. Diktatör rejiminin yıkılması sonucu hala hükümet adına somut bi adım atılamamıştır. Mısırdaki müslüman kardeşlerin devletle yakın ilişkilerininide düşürsek , 6 nisan grubunun başarısı olan 25 Ocakta başlayan eylem sonrası belirsizlik hala devam etmektedir. Bunun sebebidir uzun vadede planlanmış bir eylem planı olmamasıdır. Oysa Avrupa 'daki öfkeli hareketler olarak adlandırılan dijital aktivist eylemleri ve Türkiye'deki internettime dokunma eylemi başarılı bir dijital aktivist harekete olmuştur.

Sosyal Medya bence güçlü bir araç veya güçlü bir kanaldır. Fakat nasıl kullanman gerektiğini bilirsen. Eğer reklam yapmak istersen yapabilirsin, fikir beyan etmek istersen edebilirsin hatta tartışabilir yada yorum yapabilirsin. İş olarak kullanabilirsin eğlence olarak kullanabilirsin kısacası herşey için kullanabilirsin. Doğal olarak insanlarda çıkarları doğrultusunda hareket ettiler ve devrimler gerçekleştirdiler. Buradaki ince ayırımın altını çizmek istiyorum sosyal medya devrimlerini insanlar gerçekleştirdi. Sosyal medya devrimleri dediğimiz zaman sosyal medyanın devrim

yaptığı algısı doğabiliyor. Hayır! Keza devrimi gerçekleştiren halklar, dijital aktivistler veyahut eylemciler, kağıt üzerinden çok uzun günlerde planlar kurarak değil sosyal medyayı başarılı bir şekilde kullanarak örgütlendiler. Yani sosyal medya devrimleri dediğimiz olay sosyal medya ile gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

1. Aslı Telli Aydemir- Nisan 2012 - Cesur Yeni Medya- Wikileaks Ve 2011 Arap Baharı Üzerine Tartışmalar/Alternatif Bilişim/
2. Aslı Telli Aydemir/ Kasım '2012/ Katılımın E- Hali/ Gençlerin Sanal Alemi
3. Alcatel – Lucent (2008). New Communication Behaviours In A Web 2.0 World- Changes, Challenges And Opportunities In The Era Of The Information Revolution. Ekim 7, 2011 Tarihinde [Http://Enterprise.Alcatel-Lucent.Com/Private/Active_Docs/Communication_Behavior_In_A_Web2_0_World_ALU.Pdf](http://Enterprise.Alcatel-Lucent.Com/Private/Active_Docs/Communication_Behavior_In_A_Web2_0_World_ALU.Pdf) Adresinden Alınmıştır.Dünya Haber Ajansı Makaleleri- Arap Baharı -2011
4. Abd Al-Llah, Mohammed,Nisan 2009“The Kefaya Movement Organizes A Protest With Brooms In Front Of Al-Sayyida Zaynab [Harakat Kefaya Tunaththim İhtijajan Bial-Makanis ‘Amama Al-Sayyida Zaynab],”
5. Abdel-Latif, Omayma, Agm, [Http://Weekly.Ahram.Org.Eg/2000/509/Eg2.Htm](http://Weekly.Ahram.Org.Eg/2000/509/Eg2.Htm)
6. Abdel-Latif, Omayma, “Dreaming Of Better Times,” Al-Ahram Weekly, November23–29, 2000. 27 Ocak 2010
7. Arthur Kroker (2011),The Arab Spring: The Contradictions Of Obama’s Charismatic Liberalism",Ctheory.Net,27.01.2011, [Www.Ctheory.Net/](http://www.Ctheory.Net/)
8. Al-Mujtama,- No. 1592, 13 Mart 13, 2004
9. Al Hayat, Gazetesi -17 Temmuz, 2005-, 28 Kasım

10. Abdülcelil Tarık ,Mısır`Da İslamcılık Ve İktidar
Polemiği,Www.Dunyabulteni.Net, 10 Nisan
11. Abouzahir, Miriam, Egyptian Social Services,
Http://Commons.Emich.Edu/Honors/39/, 17 Haziran 2009
12. Abdulhadi Magdi, Mısır`da Çok Adaylı Seçim, 7Eylül 2005 (30Haziran 2009)
Www.Bbc.Co.Uk/Turkish/News/.../050227_Egypt_President.Shtml
13. Anna Sunne, Sonbahar 2006, (11 Temmuz 2009) Narration And Identity,
14. Anadolu Journal Of Educational Sciences International, January 2012, 2(1)
15. ABC NEWS, “Egypt Police Stripped And Beat Facebook Activist“, 12 Mayıs
2008,
16. Abbas Wael, “A Special Report On The Imprisonment Of Aiman Nour,”
Misrdigital.Blogspirit.Com, December 31, 2005. (1 Nisan 2009):
17. Beril Akıncı/(2010(5)3348-3382 Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal
Medya/Journal Of Yaşar University)
18. Basheer, Tahseen, “The Egyptian State İn Transition,” İn Phebe Married. Egypt
The Crossroads: Domestic Stability And Regional Role, Washington, D.C.:
National Defense University Press, 1999, Ss. 3–16
19. Bilqzeez, Abd Alilah, On Political Reform And Democracy [Fi Al-` İslah Al-
Siyasi Wa Al-Dimuqratiyya], Beirut, Lebanon: Al-Sharika Al-Calamiya Li Al-
Kitab Publishing House, 2007, S:123
- 20.

21. Brafman ,Ori- Beckstrom Rod A (2006)., The Starfish And The Spider:
Theunstoppable Power Of Leaderless Organizations, Penguin, 2006, Sf5
22. CIA World Factbook,
<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/eg.html>, 27 Mart 2010
23. Clark, J. A. Islam, Charity, And Activism: Middle Class Networks And Social
Welfare In Egypt, Jordan, And Yemen. Indianapolis: Indiana University Press,
2004, S.33
24. Dinçer, Osman Bahadır, 28 10 2008, Mısır'da Bir Mübarek Seçim Daha,
25. Ellen Knickmeyer, 18 Mayıs 2008 “Fledgling Rebellion On Facebook Is Struck
Down By Force In Egypt, , The Washingtonpost.
26. Henry Jenkins -2011 Building The Field Of Dijital Media And Learning
27. Hunter. J Price, “ The New Media Revolution In Egypt: Understanding The
Failures Of The Past And Looking Towards
28. Issam Al-Aryan, “The Brotherhood” S Reform Initiative—A Reading Of The
Realities And The Implications,” Al-Mujtama” , No. 1592, 13 Mart 13, 2004
29. Julian Assange, Conspiracy As Governance, 3 Aralık 2006
30. Jack Schenker, “How To Celebrate Egypt’s Police Day”, Guardian, 25 Ocak
2010
31. Karamaltepe Mustafa 2007-Yeni Medya Teknolojileri/ -Sy 32
32. Linda Herrera, 7 Şubat 2011 “Egypt Revolution 2.0: The Facebook Factor”, ,
33. Marshall Mc Luhan 1962 / Global Village /

34. Munson, Z. "Islamic Mobilization: Social Movement Theory And The Egyptian Muslim Brotherhood". The Sociological Quarterly, 2001 42, Ss.487-510.
35. Mcloughlin, C Ve Lee, M. J. W. (2008). The Three P's Of Pedagogy For The Networked Society: Personalization, Participation, And Productivity. International Journal Of Teaching And Learning In Higher Education, 20(1), 10-27.
36. Nuran Turan/2007- Yeni Medya Ve Gazetecilik/ Ankara Üniversitesi/Ankara
37. O'Reilly, T. (2007). What Is Web 2.0: Design Patterns And Business Models For The Next Generation Of Software. Communication & Strategies, 65, 1st Quarter, 17-39.
38. Özgür Uçkan Yurttaş Gazeteciliği-Bilgi Üniversitesi-2011
39. Pierre Levy- 2007 -Collectiveintelligence/Sy 172 – 190
40. Shorbagy, Manar, "The Egyptian Movement For Change-Kefaye: Redefining Politics In Egypt", Public Culture, 2007 Cilt: 17 Sayı:1, Ss. 175-
41. Social Medya As A Tool For Protest/ Türk Kütüphaneciliği 25,1(2011)165,172
42. Tarık, Abdülcelil,Mısır`Da İslamcılık Ve İktidar Polemiği-10 Nisan 2009,(14 Nisan 2009) [Http://www.dunyabulteni.net/news_detail.php?id=73123](http://www.dunyabulteni.net/news_detail.php?id=73123)
43. Arap Baharı /2010/ [Http://tr.wikipedia.org](http://tr.wikipedia.org),
44. [Http://notoku.com/yeni-iletisim-teknolojileri-yeni-medya-ve-degisim/2012](http://notoku.com/yeni-iletisim-teknolojileri-yeni-medya-ve-degisim/2012)
Mart
45. The Possibilities Of The Future", Democracy And Society, Volume 7, Issue 2, Spring 2010, Center For Democracy And Civil Society, S.6.

46. [Http://En.Wikipedia.Org/Wiki/Global_Village_\(Term\)/2012](http://En.Wikipedia.Org/Wiki/Global_Village_(Term)/2012)Ocak
47. Egypt: Margins Of Repression. State Limits On Nongovernmental Organisation Activism', Human Rights Watch Ciltsf
48. [Http://Harakamasria.Org/?Q=Node/2944](http://Harakamasria.Org/?Q=Node/2944), 21 Mart 2010
49. [Http://Www.Alwasatparty.Com/Text/Wasat%20final%20minus%20table%20of%20contents.Doc](http://Www.Alwasatparty.Com/Text/Wasat%20final%20minus%20table%20of%20contents.Doc), 13 Ekim 2009
50. [Http://Masrawy.Com/News/2005/Mideast/Reuters/June/15/OEGTP-EGYPTKEFAYAH-](http://Masrawy.Com/News/2005/Mideast/Reuters/June/15/OEGTP-EGYPTKEFAYAH-)